

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

**Организација и делатност криминалистичке
полиције**
(мастер рад)

Ментор:
Доц. др Милош Прица

Студент:
Катарина Тодоровић
бр.индекса: М018/18-УП

У Нишу, 2019.година

Садржај

УВОД	1
Глава 1	
ИСТОРИЈА НАСТАНКА КРИМИНАЛИСТИЧКЕ ПОЛИЦИЈЕ	
§ 1. Настанак полиције.....	4
§ 2. Развој криминалистике.....	4
§ 3. Историјат криминалистичке технике у Србији.....	6
Глава 2.	
ПОЛИЦИЈА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	
§ 4. Дирекција полиције - Надлежност и организација.....	8
§ 5. Сектор унутрашњих послова.....	10
§ 6. Надлежност полиције.....	12
Глава 3.	
КРИМИНАЛИСТИЧКА ПОЛИЦИЈА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ	
§7. Управа криминалистичке полиције.....	16
§ 8. Делатност криминалистичке полиције.....	17
§ 9. Појам улога и значај криминалистичке контроле.....	18
§ 10. Појам улога и значај криминалистичке обраде.....	20
§ 11. Сарадња полиције и јавног тужиоца у предистражном поступку.....	21
§ 12. Организација криминалистичке полиције.....	24
§ 13. Служба за борбу против организованог криминала.....	24
§ 14. Служба за сузбијање криминала.....	28
§ 15. Служба за откривање ратних злочина.....	30
§ 16. Служба за специјалне истражне методе.....	31
§ 17. Служба за криминалистичко-обавештајне послове и прикривене иследнике.....	32
§ 18. Служба за криминалистичку аналитику.....	35
§ 19. Служба за борбу против тероризма и екстремизма.....	36
§ 20. Служба за превенцију наркоманије и сузбијање кријумчарења наркотика.....	37
§ 21. Одељење за опсервацију и документовање.....	38

§ 22. Одсек за унапређење послова превенције криминала.....	38
§ 23. Национални центар за криминалистичку форензику.....	39

Глава 4.

ОБУКА ПРИПАДНИКА КРИМИНАЛИСТИЧКЕ ПОЛИЦИЈЕ

§ 24. Образовање и обука службеника криминалистичке полиције.....	41
§ 25. Психолошки профил личности оперативног радника- криминалисте.....	44
§ 26. Мотивација у раду полицијских службеника.....	46

Глава 5.

КРИМИНАЛИСТИЧКА ПОЛИЦИЈА У УПОРЕДНОМ ПРАВУ

§ 27. Криминалистичка полиција Републике Хрватске.....	48
§ 28. Криминалистичка полиција Црне Горе.....	52
§ 29. Сектор криминалистичке полиције Црне Горе.....	53
§ 30. Сектор за борбу против организованог криминала и корупције Црне Горе.....	58
§ 31. Криминалистичка полиција Републике Српске.....	60
§ 32. Криминалистична полиција Републике Словеније.....	61
§ 33. Управа криминалистичке полиције Словеније.....	63
§ 34. Сличности организационог устројства криминалистичких полиција.....	64

Глава 6.

САРАДЊА КРИМИНАЛИСТИЧКЕ ПОЛИЦИЈЕ СА ДРУГИМ ОРГАНЗАЦИОНИМ ЈЕДИНИЦАМА ДИРЕКЦИЈЕ ПОЛИЦИЈЕ

§ 35. Специјалне антитерористичке јединице.....	66
§ 36. Жандармерија.....	67
§ 37. Сарадња Управе криминалистичке полиције, Специјалних антитерористичких јединица и Жандармерије.....	68

Глава 7.

МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА КРИМИНАЛИСТИЧКЕ ПОЛИЦИЈЕ

§38. Интерпол.....	71
§ 39. Еуропол- Европска полиција.....	72
§ 40. Међународна полицијска сарадња југоисточне Европе.....	74

Глава 8.

ПРЕВЕНЦИЈА КРИМИНАЛИТЕТА

§ 41. Спречавање и сузбијање криминалнота.....	77
§ 42. Криминалистичко прогнозирање.....	78
§ 43. Превентивна активност полиције.....	79
§44. Репресивне активности полиције.....	81
ЗАКЉУЧАК.....	84
Литература.....	88
Формални правни извори.....	90
Интернет извори.....	91
Сажетак и кључне речи.....	95
Summary and keywords.....	97
БИОГРАФИЈА.....	99

УВОД

Криминалистичка полиција се по природи свог посла суочава са најмонструознијим и најперфиднијим облицима људске изопачености. Она својим делатностима материјализује заштитну функцију кривичног права, те самим тим, форма кривичноправне реакције на криминална понашања добија свој потпунији облик. Од криминалистичке полиције се очекује да буде довољно храбра, упорна, посвећена свом послу и принципијална у спровођењу закона. Испуњење ових очекивања изискује одређене предуслове, оличене првенствено у систематском принципу на изградњи обуке криминалистичких полицајаца, који ће своје личне и професионалне потенцијале за овај важан и одговоран посао развити, надоградити и усавршити кроз процес стручног оспособљавања, као својеврсног предворја успешне каријере.

„Ви се у полицији нећете обогатити, али ћете зато, ипак имати то задовољство да сте радили за вашу земљу и да припадате елити ваше нације“, поучно је изрекао Рудолф Арчибалд Рајс, велики криминалиста и пријатељ Србије и српског народа. Рајс је човек који је, на овим просторима зачео идеју о стварању модерне, професионалне и стручне полицијске службе, често је описујући елитистичким и патриотским придевима, и лично је учинио много напора да је отме из руку лаика. Колико је важно да се једна професија повери стручњацима, препознао је и Аристотел, записавши у својој „Политици“, да „ако се понеки лаици разумеју у неке послове и вештине, ипак се не разумеју боље него стручњаци“. Када говоримо о полицији као институцији и о полицајцима као њеној кључној компоненти, потреба за стручним кадровима преводи се као императив. Полицајци, у односу на друге државне службенике, спадају у посебну категорију, јер обављају послове који према друштвеној подели рада спадају у ред најтежих и најризичнијих. Полицијска професија се у великој мери разликује од осталих професија. Ту различитост чине очекивања која се постављају пред полицајце и која осцилирају од невероватно различитих до невероватно променљивих. Полицајац у једном тренутку може своју пажњу заокупити бављењем безазленим прекршајем, а за само неколико минута може поступати на месту терористичког напада, служећи се знањем из социологије, медицине, хемије, физике... Квалитетна и разноврсна обука је суштинска руда за ковање

полицијског професионализма и преформанси. Обученост полицајаца, њихово знање и изграђено самопоуздање је чврста граница између заштите живота и имовине грађана, са једне стране, и производње још веће штете и жртава са друге стране. Све сложенији безбедоносни изазови намећу потребу да се искључиво професионалним кадром супротставимо ризицима, претњама и изазовима које носи криминал савременог доба. Векови полицијске традиције у Србији говоре да су одувек постојала колебања о потреби, улози и значају обуке и развоју кадрова који се супротстављају криминалу. Она су често варијала од неформалних и несистемских решења, па све до формално-правног и институционалног организовања различитих школа и високообразовних установа на којима се спроводио процес едукације. Друштвене кризе, чести ратови и промене облика државног уређења, имале су за последицу да се добра пракса напрасно прекида, а реформски процеси су морали бити започињани „од нуле“. Образовање је процес који се одвија на високошколским установама, за разлику од обуке која се спроводи у оквиру институције или организације. Обука подразумева два комплементарна, али засебна процеса, стручног оспособљавања и стручног усавршавања.¹

Једна од основних сврха криминалистичке полиције јесте реализовање криминалистичке истраге чија је сврха обелодањивање кривичних дела и спречавање злочина. Сваки злочин треба брзо и у потпуности разрешити. Решити злочин значи идентификовати све његове карактеристике и починиоца. Злочин се може разрешити активностима заснованим на научним методама, техникама и процедурама криминалистике. Решење и истрага злочина укључује употребу научних и техничких средстава, техничких и тактичких метода и методолошких препорука. Судски поступци такође нису могући без употребе криминалистичке експертизе (знања). Тактичке технике судског поступка, примена научних и техничких средстава (попут аудио и видео записа), смернице за разматрање одређених категорија предмета које су потребне надлежним судским органима. Криминалистика непрекидно проширује предмет свог истраживања. Криминалистичко вештачење (знање) корисно је не само за истражне активности, већ и за форензичку обавештајну, тужилачку, судску, адвокатску и експертску делатност. Стога је

¹Бркић Ж., Специјалистичка обука криминалистичке полиције у Србији са освртом на системе неких других земаља, *Страни правни живот*, Институт за упоредно право, Београд, 2016, стр 191-194.

функционална оријентација криминалистике и њених средстава важна за различите врсте правних активности.²

Основне потребе и захтеви свих друштава у области безбедности су мање стопе криминала, ефикаснији рад полиције, законито и морално поступање полицијских службеника и поштовање људских права, повећање осећаја сигурности, односно смањење страха од криминала и повећање поверења у полицију и друге институције надлежне за безбедност. Испуњавање наведених потреба представља један од главних услова за задовољство и квалитетан живот грађана, као и несметано функционисање институција.³

²Shepitko Valery, Criminalistics strategy and trend in criminlaistics, *Међународни научни скуп „Дани Арчибалда Рајса“*, тематски зборник радова, међународног значаја, Београд, 2017. стр. 117-123.

³Република Србија Министарство унутрашњих послова, *Полицијско-обавештајни модел*, приручник, Београд, 2016., стр 18.

Глава 1.

ИСТОРИЈА НАСТАНКА КРИМИНАЛИСТИЧКЕ ПОЛИЦИЈЕ

§ 1. Настанак полиције

Полиција је у неку руку постојала у свим правним системима, али појам полиције је настао тек у време апсолутне монархије. У средњовековној сталешкој држави сваки сталеж је имао право на самопомоћ, тј, да се брани од напада неких, било на сталеж у целини, било на поједине припаднике сталежа. Исти принцип постојао је и код крвне освете. У савременом праву, право на самопомоћ има реликт у праву на нужну одбрану и у случају крајње нужде. Полиција је уједно највећи заштитник права и највећи непријатељ слободе. Због тога правне норме полиције морају да ограничавају и не ограничавају.

Сама реч полиција је грчког порекла и значи бити грађанин, припадник полиса, а затим и државно уређење. Полиција у апсолутној монархији заправо означава право апсолутног монарха да се стара о добром стању државног уређења. Тек крајем 18-ог века долази до схватања да полиција не треба да се бави благостањем грађана, већ да се она мора ограничити на отклањања опасности које би поједине радње могле да произведу јавности.⁴

§ 2. Развој криминалистике

Настанак и експанзија криминалитета је проузроковала својеврсни настанак и зачетак метода и средства у борби против криминалитета. У давним временима прво је дошло до конкретне реакције на одређено криминално понашање, деликт, тј. кривичну радњу, па је тек онда успостављена извесна криминалистичка тактика. У току 19-ог века, са наглим развојем науке и технике у свим сферама људске активности, долази и до јављања, али и развоја већ озбиљних криминалиних дела, што је и натерало истажни апарат државе да развија и методе истраге, тј. разјашњења и сузбијања деликата. У контексту тога долази до

⁴Петровић М., Прица М., *Посебно управно право са међународним управним правом*, Ниш, 2014. стр. 43.

формирања, развоја и усавршавања криминалистичких лабораторија и отварања научних криминалистичких института. Криминалистичка наука се конституише као својеврстан систем одређених подсистема који чине јединство криминалистике (тактика, техника, методика, оператива..)

У свету, па и на просторима нашег региона, имамо веома различит интензитет и ситуације у вези са стањем, афирмацијом и развојем и применом научне криминалистике у теорији и пракси. Тако се у западним земљама све више развија форензичка криминалистика, кроз усавршавање и примену лабораторијских метода, док се ипак мање посвећује пажња развоју и научном схватању оперативне криминалистике.

У источноевропским земљама много се више примењује класична криминалистичка мисао и пракса, тј методи тактике и методике, са схватањем да је она довољна и снажна мисао да се супротстави криминалитету,

Поред свих квалитета и једна и друга тенденција су се показале недовољним и неефикасном да у потпуности одговори новим савременим захтевима сузбијања криминалитета. Тако се у 20-ом веку прилази комплекснијем схватању криминалистичке науке и њеном целовитом посматрању у циљу стварања система криминалистичке науке, уз сталну доградњу новим сродним дисциплинама – криминалистичка психологија, криминалистичка статистика, криминалистичка географија, криминалистичка анализа, криминалистичка превенција, криминалистичка прогноза, криминалистичка стратегија.

Пособно значајно место у свеукупном развоју криминалистике заузима криминалистичко образовање и едукација, тј. стварање криминалистике као науке која се изучава у одређеним школама и факултетима, а онда примењује у пракси.

Сасвим је јасно да лица из света криминала са пуно пажње прате свакодневне тенденције криминалистике, рад и успешност криминалиста, настојећи да своју криминалну делатност успешно супротставе снази криминалистичке теорије и праксе. Шта се чини у свету криминала, да ли и криминалци стварају својеврсну криминалну стратегију, тактику, технику, методу, као одговор на криминалистичко знање, требало би што пре и детаљније изучити и сазнати и на бази таквих сазнања створити сопствену стратегију. Стална је и незаустављива трка, надмудривање и борба између криминалне и

криминалистичке стратегије и тактике. Ко ће бити успешнији, ефикаснији, дугорочнији, зависи од низа фактора и околности. За криминалисте је једно неспорно: криминалистичко знање је најубојитије оружје.⁵

§3. Историјат криминалистичке технике у Србији

Крајем 19.и почетком 20. века у развијеним земљама стварају се специјализоване установе које се баве пословима криминалистичке технике. У почетку су у неким европским државама установљени само регистрациони бирои код престоничких полицијских управа који су постепено претварани у велике научно-судске лабораторије у којима су вршене криминалистичко-техничке експертизе. Док многе европске државе нису имале добро уређене установе за идентификацију и регистрацију, у Србији је, у Београду, при Министарству унутрашњих дела 1904.Године основано Антропометријско-полицијско одељење.

Године 1911.уведена је дактилоскопска регистрација криваца по Вучетићевом систему и започета су криминалистичко-техничка вештачења. Након Првог светског рата антропометријско одељење у Београду је реконструисано у Техничку полицију.

Током Првог светског рата, након уласка страних војних снага у Србију, појавила се потреба за истраживањем масовних злочина који су чинили припадници аустроугарске и бугарске војске над цивилним становништвом.С обзиром на то да у Министарству унутрашњих послова Србије нису постојали услови за самостално истраживање и документовање ових злочина, упућен је позив др Арчибалду Рајсу који долази у Србију 1914.године. Рудолф Арчибалд Рајс је у Лозани основао Институт за техничку полицију и криминалистику, а уједно је и оснивач Техничке полиције у Београду организоване по примеру сличних установа у свету.

У међуратном периоду у Србији, поред Рајса, посебно су се истакли руски емигранти Сергеј Трегубов и Александар Андонович. Трегубов је у Југославији годинама радио као

⁵Марковић М, Матијевић М, Примена криминалистичке науке у пракси, *Право: теорија и пракса*, Савез удружења правника Војводине, Нови Сад, бр.5/6/2009. стр 142-148.

криминалистичко-технички експерт у Техничкој полицији, док је за време свог живота у Русији основао неколико научно-техничких лабораторија за судске експертизе. Александар Андонович је био шеф Техничке полиције и са Трегубовим коаутор прве стручне књиге о криминалистичкој техници у домаћој литератури, објављеној 1935.године под насловом „Криминална техника”.

После Другог светског рата Техничка полиција је преименована у Биро за криминалистичку технику, а недуго након тога прераста у Криминалистичко-технички центар.

На темељима криминалистичке технике које је поставио др Арчибалд Рајс са својим сарадницима, у Министарству унутрашњих послова Републике Србије данас постоји Национални центар за криминалистичку форензику, који под окриљем Управе криминалистичке полиције (УКП) суштински представља референтну установу у земљи за послове криминалистичке технике.⁶

⁶<http://mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije/ojdpp/uprava+kriminalisticke+policije/nacionalni+centar+za+kriminalisticku+forenziku>, преузето дана 10.08.2019.године

Глава 2.

ПОЛИЦИЈА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

§ 4. Дирекција полиције - Надлежност и организација

Дирекција полиције је организациона јединица Министарства унутрашњих послова која је надлежна за обављање полицијских и других унутрашњих послова. Дирекцијом полиције руководи директор полиције.

Руковођење и одговорност у Дирекцији полиције заснива се на начелу једностарешинства и субординације.

Полицијски послови су део унутрашњих послова које обавља Полиција (униформисани и неуниформисани полицијски службеници), применом полицијских овлашћења, мера и радњи у циљу остваривања безбедносне заштите живота, права и слобода грађана, заштите имовине, као и подршке владавини права.

Обављање полицијских послова заснива се на начелима професионализма, деполитизације, сарадње, економичности и ефикасности, законитости у раду и сразмерности у примени полицијских овлашћења, као и других начела којима је уређено деловање органа државне управе, деловање државних службеника и поступање у управним стварима са циљем и на начин да свакоме обезбеди једнаку заштиту безбедности, права и слобода, примењујући закон и уставно начело владавине права.

Стратешки циљ Дирекције полиције јесте изградња савремене, ефикасне, функционалне и високо професионализоване полиције која ће уживати велико поверење грађана. Трансформација у модерну, демократску и одговорну полицију, која ће на ефикасан начин супротставити свим безбедносним изазовима, подразумева праћење развоја полицијске професије, научну анализу постојећих модела рада и примену нових модела као што је полицијско – обавештајни модел, концепт полиција у заједници и проблемски оријентисани рад полиције који ће омогућити ефикаснију заштиту права и слобода свих грађана,

гарантујући им безбедност у складу са Уставом и законима Републике Србије и међународним правом.

Стратешки приоритети Дирекције полиције су: организовани криминал;сузбијање производње и кријумчарења дрога с тежиштем на марихуану и синтетичке дроге;сузбијање корупције;борба против злоупотреба информационо-комуникационих технологија;борба против тероризма и насилног екстремизма који води ка тероризму;унапређење стања јавног реда и мира супротстављањем насиљу, с посебним освртом на насиље на спортским приредбама, у школама и на јавним местима;унапређење стања безбедности саобраћаја на државним путевима укључујући и пролазак државних путева кроз насеља;ирегуларна миграција и кријумчарење људи;спречавање и сузбијање насиља у породици и партнерским односима.

У саставу Дирекције полиције су организационе јединице у седишту (управе, центри, јединице, специјална и посебне јединице полиције), и то:

1. Биро директора полиције који у свом саставу има оркестар полиције;
2. Канцеларија за координацију активности у борби против трговине људима;
3. Управа криминалистичке полиције;
4. Управа полиције;
5. Управа саобраћајне полиције;
6. Управа граничне полиције;
7. Управа за управне послове;
8. Командно-оперативни центар;
9. Управа за међународну оперативну полицијску сарадњу;
10. Јединица за заштиту;
11. Јединица за обезбеђење одређених личности и објеката;
12. Жандармерија;
13. Хеликоптерска јединица;
14. Специјална антитерористичка јединица и
15. Координациона управа за Косово и Метохију.

Организационе јединице ван седишта Дирекције полиције су: Полицијска управа за град Београд, подручне полицијске управе (26) и полицијске станице (135).⁷

§ 5. Сектор унутрашњих послова

Министарство унутрашњих послова остварује и унапређује безбедност грађана и имовине, обезбеђује владавину права и остварује Уставом и законом предвиђења људска и мањинска права и слобде. У том послу непосредно сарађује са службама безбедности, са органима државне управе и другим органима, органима територијалне аутономије и локалне самоуправе, имаоцима јавних овлашћења и са грађанима. Министарство остварује и међународну срадњу на нивоу министара и представника министарстава, али и оперативно са иностраним и међународним полицијском службама и организацијама.⁸

Полицијски послови су део унутрашњих послова које обавља Полиција, применом полицијских овлашћења, мера и радњи. Полицијски послови се обављају у циљу остваривања безбедоносне заштите живота права и слобода грађана, заштите имовине, као и подршке владавини права. Полицијски послови на основу Закона о полицији према члану 30. јесу: превенција криминала и унапређење безбедности у заједници; откривање и расветљавање кривичних дела, обезбеђивање и анализа доказа, криминалистичко-форензичко вештачење и откривање имовине која је проистекла из кривичног дела; откривање и хапшење учинилаца кривичних дела и прекршаја и других лица за којима се трага и привођење надлежним органима; одржавање јавног реда и мира и спречавање насиља на спортским приредбама, пружање помоћи у извршењима у складу са посебним законима; регулсање, контрола, пружање помоћи у саобраћају на путевима и други послови из прописа о безбедности у саобраћају; обезбеђивање одређених јавних скупова, личности, објеката и простора; безбедоносна заштита одређених личности и објеката; контрола државне границе и послови у вези са кретањем и боравком странаца, основи азила, прекограничног криминала, ирегуларних миграција и реадмисије; извршавање послова утврђених прописима о оружју, приватном обезбеђивању и детективској делатности; безбедоносна заштита министарства; извршавање других полицијских послова

⁷www.mup.gov.rs > wps > portal > дирекција-policije > управе, преузето дана, 15.08.2019. године

⁸Мијалковић С., *Национална безбедност*, Београд, 2018. стр.355-357.

и задатака. Ови послови се обављају применом следећих полицијских мера и радњи, на основу члана 47 Закона о полицији Републике Србије: заштита оштећених кривичним делом и других лица; заштита података о идентитету; полицијско опажање, опсервирање, посебне мере за обезбеђивање јавног реда, снимање на јавном месту, полицијска помоћ у извршењима и поступцима вансудског намирања, полиграфско испитивање, пријем пријава о учињеном кривичном делу и прекршају, трагање за лицима и предметима, мере циљане потраге, мере за отклањање непосредне опасности, криминалистичко–форензичка регистрација, узимање других узорака и криминалистичко–форензичка вештачења и анализе и јавно расписивање награде.

С тим у вези, у обављању полицијских послова полицијски службеници у статусу овлашћених службених лица примењују полицијска овлашћења, па основу члана 64. Закона о полицији у полицијска овлашћења спадају: упозорење и наређење, провера и утврђивање идентитета лица и идентификација предмета, позивање довођење и задржавање лица и привремено ограничење слободе кретања, прикупљање обавештења, привремено одузимање предмета, прегледање простора, објеката и документације, контрадиверзиони преглед, заустављање и прегледање лица, предмета и саобраћајних средстава, обезбеђење и преглед места догађаја, употреба туђег саобраћајног средства и средства везе, утврђивање присуства алкохола и психоктивних супстанци, вршење безбедоносних провера, пријем нађених ствари, употреба средстава принуде и друга овлашћења у складу са законом.⁹

Једно од фундаменталних начела на којима полиција остварује своју функцију јесте начело законитости у раду. Међутим, када се говори о примени начела законитости у извршавању полицијских послова, треба у виду имати чињеницу да полиција својом делатношћу штити и ствара услове за заштиту људских права и слобода, али уједно има и законска овлашћења да у одређеним ситуацијама ограничава поједина људска права и слободе. То указује на могућност да полиција у свом раду може да прекрши и угрози људска права и слободе, из чега се може закључити колики значај има поштовање начела законитости. Законодавац не може предвидети све случајеве који се могу догодити, како би прописао начине њиховог решавања. Због тога се полицији оставља простор у коме она не

⁹Закон о полицији, „СЛ. гласник РС“, бр. 6/2016, 42/2018 и 87/2018

делује стриктно везана законом, већ има могућност тзв. дискреционе оцене приликом предузимања овлашћења. То никако не значи самовољно поступање и деловање ван законских оквира, него да се између више могућности определи за најподеснију с обзиром на околности конкретног случаја, али у законом детерминисаним оквирима. Дакле, у склопу законских норматива треба изабрати опцију која највише одговара потребама конкретног случаја. Питање везано за дискрециону оцену полиције је посебно значајно, због природе њених овлашћења којима се могу повредити основна права и слободе и угрозити безбедност. Стога, полицијски службеници требају и морају бити веома обазриви приликом одлучивања у складу са дискреционом оценом, коју треба донети „сада“ и „овде“ без плана и припремних активности. Полиција, као орган државне управе, да би успешно извршавала послове и задатке из своје надлежности, поседује одређена полицијска овлашћења чији је спектар веома широк: од упозорења и наређења, преко довођења и задржавања лица, до употребе средстава принуде.¹⁰

§ 6. Надлежност полиције

Потчињеност закону, тј. општем правилу, спречава самовољу власти и јемчи личну слободу, правну једнакост и правну сигурност. Полиција и управа за сваку своју одлуку или радњу мора имати законски основ. Остваривање законитости захтева да полицајци знају право у оној мери којом се обезбеђује да не долази до уздржавања у примени овлашћења када се за то стекну прописани услови. У модерној правној држави управа је у начелу везана, а слободна је само изузетно, када јој је самим објективним правом призната извесна слобода оцене у виду тзв. дискреционе оцене. Она је неизбежна јер се догађаји у којима ће полиција интервенисати не могу предвидети, нити се могу идентично поновити. Користећи дискрециону оцену полиција се прилагођава новонасталим ситуацијама. Полицијски прописи, ма како добри били, не могу предвидети све проблемске ситуације и уредити начине поступања у њима. Овај недостатак се у пракси обично настоји надокнадити доношењем еластичних одредби, које полицајцима служе више као водичи,

¹⁰Бикаревић Д., Дискрециона оцена полиције кроз призму употребе средстава принуде, *Европске интеграције: правда, слобода и безбедност*, Научно – стручни скуп са међународним учешћем, Тара, 24-26. мај 2016. године, зборник радова, Београд, 2016. стр.194.

пружајући им, у мањој или већој мери, могућност прилагођавања решења конкретної ситуацији.

Свака полицијска интервенција је индивидуална и њен исход зависи од мноштва фактора, као што су: специфичност самог догађаја; број и стање учесника у догађају; састав полицијске патроле у погледу стручности, физичке оспособљености и вештина комуникације; време и место дешавања; процена ситуације (од запримања пријаве која захтева полицијску интервенцију до процена на месту догађаја); избор и тактика примене полицијских овлашћења током полицијске интервенције и слично. Полиција и други државни органи, у спровођењу законских норми у живот морају имати пуно умешности и тактичности у поступању, како би слово и дух закона и остваривање права у складу са законом довели у везу са свакодневним животним потребама. Из наведеног произилази неопходност ослањања полиције на дискрециону оцену, којом приликом може доћи до прекорачења, или у још горем случају до злоупотребе полицијских овлашћења. Проблем је, међутим, у томе што је дискрециона власт у праву нужна, јер се без ње не могу превазићи недостаци који произлазе из природе општег правила. Пошто опште правило не може предвидети све индивидуалне случајеве, нужно је неком органу поверити дискрециону власт у циљу индивидуализације при примени права. Без дискреционе власти право би било слепо, ригидно, неправедно, а понекад и сурово.

Полиција обавља полицијске послове са циљем и на начин да свакоме обезбеди једнаку заштиту безбедности, права и слобода, примењујући закон и уставно начело владавине права. Обављање полицијских послова заснива се на начелима професионализма, деполитизације, сарадње, економичности и ефикасности, законитости у раду и сразмерности у примени полицијских овлашћења, као и других начела којима је уређено деловање органа државне управе, деловање државних службеника и поступање у управним стварима. Закон на који се првенствено полиција позива приликом вршења полицијских послова, Закон о полицији, обезбеђује одређена овлашћења која су потребна за остваривање улоге и мисије полиције. Полицијски службеник у примени полицијских овлашћења поступа непристрасно, пружајући свакоме једнаку законску заштиту и поступајући без дискриминације лица по било којем основу. Примена полицијског овлашћења мора бити сразмерна потреби због које се предузима и не сме изазвати веће

штетне последице од оних које би наступиле да полицијско овлашћење није примењено. Суштина овог принципа је наглашавање сразмере између полицијских овлашћења приликом обављања послова и задатака и циља који се на тај начин жели постићи. Генералне одредбе које се односе на саму употребу средстава принуде такође обилују терминима који се могу широко тумачити и захтевају дискрециону оцену пре употребе средстава принуде. Полицијски службеник средства принуде употребиће само ако се на други начин не може извршити задатак и то суздржано и сразмерно опасности која прети законом заштићеном добру и вредности, односно тежини дела које се спречава или сузбија. Увек ће употребити најблаже средство принуде којим се може постићи законити циљ, сразмерно разлогу употребе и на начин којим се службени задатак извршава без непотребних штетних последица. Пре употребе средства принуде на то ће упозорити лице према коме средство намерава да употреби, ако је то у датој ситуацији могуће и неће довести у питање извршење службене радње. Наведено представља опште услове који се морају испунити пре употребе средстава принуде, а поједине одредбе Закона о полицији, као и подзаконских аката које дефинишу оквире и начине употребе појединих средстава принуде, представљају посебне услове. Да би се након спроведеног поступка оцене оправданости и правилности употребе средстава принуде донела оцена да је употреба средстава принуде била оправдана и правилна, односно законита, потребно је да кумулативно буду испуњена оба услова. Проблеми настају у пракси када треба имати осећај за меру у смислу врсте и количине принуде која се мора употребити. Од тога зависи оцена успешности полицијске делатности и њено (не) уважавање од стране грађана. Ограничења која закон поставља пред полицију и примену њених овлашћења имају за сврху да умање простор евентуалних злоупотреба, али она су истовремено и камен спотицања за ефикасност полицијског рада због чега се неретко јавља анимозитет полиције према захтевима за очувањем права и слобода грађана. Полицијски службеници не смеју употребу средстава принуде да доживљавају као својеврсну казну према лицу над којим је употребљавају, већ као што сама реч каже, као „средство“ за постизање законитог циља. У обављању полицијских послова дозвољено је примењивати само мере и средства принуде која су утврђена законом и којима се резултат постиже без или са што мање штетних последица по лице према коме се мере предузимају. Средства принуде у смислу Закона о полицији, на основу члана 105 јесу: 1) физичка снага; 2) распршивач са

надражујућим средством; 3) електромагнетна средства; 4) службена палица; 5) средства за везивање; 6) специјална возила; 7) службени пси; 8) службени коњи; 9) средства за запречавање; 10) уређаји за избацивање млазева воде; 11) хемијска средства; 12) посебне врсте оружја и средстава; 13) ватрено оружје.¹¹

¹¹Ibidem, стр.195-200

Глава 3.

КРИМИНАЛИСТИЧКА ПОЛИЦИЈА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

§7.Управа криминалистичке полиције

Управа криминалистичке полиције одговорна је за стање и организовање послова на откривању и сузбијању свих облика организованог криминала, за превенцију и сузбијање осталих облика криминала, с тим у вези, планира, организује благовремено информисање, извештавање и координацију рада служби, као и примену оперативно-техничких и тактичких мера на расветљавању и документовању свих кривичних дела, у складу са законом.¹²

Криминалистичка полиција је традиционално реактивна служба. Њени механизми деловања најчешће се покрећу после сазнања да је извршено кривично дело и имају за циљ проналажење извршиоца и прикупљање доказа. У последње две деценије све се више појављују научни ставови и истраживања који указују на потребу развоја модела проактивног рада криминалистичке службе. Између осталог, у њима се доказује теза да криминалистичка полиција мора да развија и стратешки приступ криминалитету. Она не би требало да поступа само репресивно, тј.оперативно и тактички, већ мора да негује проактиван, системски, стратешки приступ криминалитету. На потребу увођења стратешког приступа у раду полиције најпре су утицала нова сазнања до којих се дошло у развоју науке о менаџменту, стратешком менаџменту, и истраживања о стратешком менаџменту у оквиру органа јавне управе.¹³

¹²www.mup.gov.rs > wps > portal > ojdpp > uprava kriminalisticke policije, преузето 10.08.2019.године

¹³ Симоновић Б., Истраживање ставова припадника криминалистичке полиције Муп-а Републике Србије о стратешком приступу сузбијања криминала, *Безбедност*, Часопис Министарства унутрашњих послова Републике Србије, Београд, 1/2011. стр. 5-23.

§8. Делатност криминалистичке полиције

Законик о кривичном поступку предвидео је услове када полиција може у претходној истрази да предузме поједине доказне радње. Поред доказних радњи, полиција предузима бројне криминалистичко-оперативне радње и мере како би прикупила информације и обезбедила доказе о извршеном кривичном делу и потенцијалном извршиоцу кроз криминалистичко оперативну делатност у претходној истрази. Криминалистичко-оперативна делатност полиције представља систем кривичнопроцесних и непроцесних криминалистичких метода и средстава, које полиција предузима у циљу спречавања и откривања кривичних дела, проналажења и хватања извршилаца, саучесника, помагача, прикривача, прикупљања података о личности учинилаца и обезбеђење доказа, тј. основа сумње за покретање кривичног поступка.

Криминалистичко-оперативна делатност састоји се у: предузимању адекватних мера за откривање криминалних радњи; уочавање и фиксирање трагова и предмета у вези са њима; предузимању мера за проналазак извршилаца криминалних радњи и спречавања њиховог бекства и сакривања; као и њихово проналажење и хватање; интензивном ангажовању на прикупљању свих облика информација и њиховој обради. Најчешће се полази од: будућег или познатог извршиоца, криминогених жаришта и фактора, деликвентске средине било да је она криминогена или патогена; криминалне радње према њиховом непознатом извршиоцу.

Криминалистичко-оперативна делатност реализује се кроз систем непроцесних и процесних криминалистичких метода и средстава које садрже криминалистичка контрола и криминалистичка обрада, она представља суштину рада полиције у сузбијању криминалитета.¹⁴

¹⁴Милидраговић Д., *Криминалистичка делатност полиције и сарадња са органима правосуђа у преткривичном поступку*, магистарска теза, Београд, 2007. стр.28.

§ 9. Појам улога и значај криминалистичке контроле

Криминалистичка контрола представља систем свих оперативно-тактичких мера којима се полиција обавештава о разним друштвено опасним криминалним појавама, узроцима и последицама тих појавних стања, удесима ширих размера, катастрофама, несрећама при раду у преступничкој средини.

Садржина криминалистичке контроле састоји се у сталном надзирању, праћењу и информисању о криминогеним срединама и дешавањима у њима, као и о активностима регистрованих и потенцијалних извршилаца кривичних дела и других носилаца асоцијалних понашања. Основна карактеристика криминалистичке контроле је постојање опште сумње, да би у одређеном месту могло доћи до испољавања кривичног, прекршајног, социјално патолошког понашања или да би одређено лице могло извршити неко кривично дело.

Претпоставка за успешну реализацију криминалистичке контроле заснива се на добром познавању савременог криминалитета и носилаца кривичног и асоцијалног понашања.

Задатак криминалистичке контроле је систематско праћење стања, појава, догађаја одређене категорије извршилаца кривичних дела и прикупљање података и обавештења о особама склоним извршењу кривичних дела, кривичним делима и другим инкриминисаним појавама, а све са циљем предузимања адекватних превентивно репресивних мера.

Као један од облика криминалистичко-оперативне делатности, криминалистичка контрола заснива се на криминолошкој анализи стања угрожености криминалитетом на одређеном подручју.

За реализацију криминалистичке контроле користи се: сарадња са грађанима, лична запажања овлашћених службених лица и специфичана средства и методи.

Без сарадње са грађанима није могуће доћи до података неопходних за сузбијање криминалитета. Стога се у полицији све више посвећује пажња сарадњи између грађана и полиције. Сарадња са грађанима реализује се кроз свакодневне контакте, између грађана и

полиције кроз патролну, позорничку, оперативну делатност као и кроз предузимање других послова који су у надлежности полиције.

Лична запажања од стране овлашћених службених лица остварују се предузимањем разних оперативно-тактичких мера и радњи. Успех личног запажања зависи пре свега од стручности сваког овлашћеног службеног лица, његових способности, уочавања индицијалних чињеница или знакова који упућују на постојање основа сумње, као и чињенице и знакове који упућују на постојање основа сумње, као и од способности логичког повезивања и извођења закључка, на основу уочених чињеница и знакова користећи методе индукције и дедукције.

Специјални начини спровођења криминалистичке контроле неопходни су при контроли професионалних извршилаца кривичних дела и криминогених пунктова, где се окупљају лица склона вршењу кривичних дела. Овај метод се разликује коришћењем оперативно техничких средстава, оперативних веза и појединих оперативних тактичких мера и радњи.

Криминалистичка контрола лица као својеврсни облик контроле је делатност организованог вршења надзора над лицима за која се на основу њихвог ранијег понашања може очекивати да ће вршити кривична дела. Предузима се са намером да остваривањем потпуног увида у понашање и активност одређених лица, благовремено буду прибављени поједини подаци који указују да надзирано лице припрема или намерава да изврши или је већ извршило кривично дело. Под криминалистичку контролу стављају се лица која се од осталих деликвената разликују по томе шта се за њих претпоставља да су у пределиктном стању (постојећи подаци о криминалној прошлости, навикама и склоностима таквих лица...).

Криминалистичка контрола може се реализовати као локална контрола, појачани надзор и међународна контрола.

Локална контрола се успоставља и спроводи над лицем која имају стално место пребивалишта, за које се претпоставља да ће криминална понашања испољити на ужој територији.

Појачани надзор се успоставља и врши над лицима за која се претпоставља да ће кривична дела вршити на широј територији односно над лицима која врше кривична дела на ужој територији, а која немају стално место боравка.

Међународна криминалистичка контрола лица успоставља се и спроводи над лицима чија се криминалистичка делатност одвија на подручју више држава. Овај вид контроле се спроводи преко Интерпола са циљем веће заштите од лица над којим се спроводи контрола.

Такође, криминалистичка контрола се може вршити и као контрола објеката и контрола простора.

Контрола објеката успоставља се и спроводи над објектима где је евидентно окупљање особа сколних вршењу кривичних дела, где се размењују или продају предмети прибављени извршеним кривичним делом. Ова контрола реализује се применом оперативних веза оперативно-техничких средстава, појединих оперативно-тактичких мера и радњи.

Контрола простора обухвата један део подручја на коме се очекује присуство већег броја лица због одређеног дешавања на том простору на коме је свакодневно присутан већи број лица те се и може и оправдано очекивати присуство извршилаца кривичних дела.

§ 10. Појам улога и значај криминалистичке обраде

Криминалистичка обрада као планирана и усмерена оперативна делатност полази од одређеног криминалног догађаја или више догађаја, са циљем да се криминалистички утврди прикупљањем чињеница и података које имају значај доказних информација, да ли постоји однос између осумњиченог и кривичног догађаја, односно да се утврди да ли је одређена претпостављена каузалност оправдана. Криминалистичка обрада је увек усмерена ка извршиоцу. У случајевима када је извршилац непознат, обрада је усмерена у циљу његовог откривања односно прикупљања доказних информација о његовој кривици.

Криминалистичка обрада подразумева систем свих оперативно-тактичких мера усмерених ка откривању и утврђивању конкретног кривичног дела и његовог извршиоца, односно извршилаца, а на основу претходно сазнатих индиција.

Криминалистичка обрада започиње постојањем основа сумње да је извршено кривично дело за које се предузима гоњење по службеној дужности. Састоји се у предузимању процесних и непроцесних мера и радњи уз сталну оперативну анализу прикупљених информација и динамичност планирања, а настоји да одређени криминални догађај расветли до степена основане сумње, на основу чега ће јавни тужилац бити у могућности да донесе решење о споровђењу истраге и поднесе непосредну оптужницу.

За разлику од криминалистичке контроле за коју је карактеристична општа сумња за почетак криминалистичке обраде неопходно је постојање основа сумње да је извршено одређено кривично дело или да је одређено лице могући извршилац одређеног кривичног дела. Криминалистичка обрада разликује се од криминалистичке контроле како по циљевима тако и по методолошком приступу. Сигуран критеријум за разликовање обраде и контроле јесте предузимање доказних радњи које се могу предузимати у криминалистичкој обради, док се неформалне мере и радње могу предузимати и у криминалистичкој обради и контроли.¹⁵

§ 11. Сарадња полиције и јавног тужиоца у предистражном поступку

Полиција представља државни орган који међу првима реагује на извршено кривично дело и на основу обавеза које проистичу из закона и других аката, предузима све неопходне мере у циљу проналажења и хватања учинилаца и обезбеђења доказа за успешно вођење кривичног поступка. У овим активностима она не учествује сама, него са осталим субјектима антикриминалне борбе, пре свега, тужилаштвом и судом. Њихов међусобни однос, одређен кроз законску регулативу и на том основу створену праксу, представља значајан чинилац успешности борбе против криминалитета. Улога полиције доминантна је у фазама које претходе кривичном поступку, када поступајући у складу са законским овлашћењима, делује махом самоиницијативно. Њена делатност усмерена је на

¹⁵Ibidem., стр.28-32.

идентификацију, проналазак и хватање учиниоца кривичног дела, спречавање сакривања или бекства учиниоца и прикривача, те откривање и обезбеђење трагова и предмета кривичног дела. Осим тога полиција је дужна да прикупи сва обавештења која би могла користити за успешно вођење кривичног поступка.

Активност полиције на плану откривања кривичних дела за које се гоњење предузима по службеној дужности и проналажење њихових извршилаца одвија се у предистражном поступку. Иако не представља саставни део формалног кривичног поступка у коме су делатности његових субјеката законом прецизно уређене, активност полиције на плану откривања и пријављивања кривичних дела и њихових учинилаца није спутана формама кривичног поступка, већ је уређена правилима криминалистике и општим принципима правног поретка, од стварне користи и највећег значаја у борби против криминалитета.

Неопходна претпоставка за покретање и вођење кривичног поступка јесте постојање одређеног степена сумње да је учињено кривично дело и да је одређено лице учинилац тог кривичног дела. Без постојања таквог степена сумње нема законског основа ни за покретање ни за вођење кривичног поступка. Да би се повео и водио кривични поступак против неког лица, због одређеног дела које је друштвено опасно и које има обележје кривичног дела, није довољна само жеља и гола сумња овлашћеног тужиоца, већ треба за то да постоји законски основ, тј. та сумња мора бити одређеног квалитета, мора се заснивати на конкретним подацима који су довољно јаки да се то оправда. У противном, покретањем кривичног поступка без законских услова, дошло би до малтретирања и шиканирања лица, које се ставља у положај окривљеног, што се не може и не сме допустити. У свим случајевима када су сазнања о кривичном делу непотпуна, када не поткрепљују потребан степен сумње, потребно је, пре доношења одлуке о покретању или непокретању кривичног поступка, предузети одређене радње које ће расветлити кривични догађај до потребног степена сумње и на тај начин омогућити доношење исправне одлуке о конкретном случају. До предузимања ових радњи долази у предистражном поступку и задатак им је да допринесу доношењу правилне одлуке о покретању, односно непокретању кривичног поступка.

Предистражни поступак почиње сазнањем за основе сумње да је учињено кривично дело за које се гони по службеној дужности. Највећи део криминалистичке активности полиције одвија се у овој фази и састоји се углавном у предузимању неформалних мера и радњи (оперативно-тактичких мера и радњи), изузетно и доказних радњи. Посматрано са аспекта врста радњи које се предузимају у поступку откривања кривичних дела и њихових учинилаца, приоритет имају неформалне, тј. оперативно-тактичке мере и радње што је у складу са основном функцијом и основним задатком органа унутрашњих послова, а то је откривање кривичних дела и учинилаца.

У реализацији неформалних мера и радњи полиција је слободна, јер Законик о кривичном поступку не прописује начин и форму њиховог предузимања. То што Законик о кривичном поступку не прописује форму и начин обављања ових радњи, не значи да у њиховом предузимању има места произвољном поступању, и да права и слободе грађана остају незаштићена.

Јавни тужилац поред овлашћења да спроведе истрагу има и овлашћење да руководи предистражним поступком у коме поступа полиција. Циљ поступања јавног тужиоца у предистражном поступку је да у сарадњи са полицијом прикупи доказе који указују, да је веза између кривичног дела и учиниоца успостављена и тако омогући даље вођење кривичног поступка или да спречи покретање кривичног поступка када за то не постоје основи.

Од активности полиције у овој фази поступка и њене сарадње са јавним тужилаштвом зависи у великој мери да ли ће кривичног поступка уопште бити, због чега делатност полиције у овој фази поступка и њена сарадња са јавним тужиоцем има изузетан значај како за кривични поступак, тако и за сузбијање криминалитета уопште. Односи и сарадња између јавног тужиоца и полиције због овлашћења јавног тужиоца у предистражном поступку, најзначајни су у овој фази поступка. Сарадња ова два субјекта, требало би да буде гаранција успешног и законитог окончања сваке кривичне ствари.¹⁶

¹⁶Милорадовић Д., *Организација и делатност полиције опште надлежности у превенцији и репресији криминалитета*, докторска дисертација, Крагујевац, 2016. стр. 72-74.

§12. Организација криминалистичке полиције

Управа криминалистичке полиције у свом саставу има:

- 1) Службу за борбу против организованог криминала;
- 2) Службу за сузбијање криминала;
- 3) Службу за откривање ратних злочина;
- 4) Службу за специјалне истражне методе;
- 5) Службу за криминалистичко-обавештајне послове и прикривене иследнике;
- 6) Службу за криминалистичку аналитику;
- 7) Службу за борбу против тероризма и екстремизма;
- 8) Службу за превенцију наркоманије и сузбијање кријумчарења наркотика;
- 9) Одељење за опсервацију и документовање;
- 10) Одсек за унапређење послова превенције криминала;
- 11) Национални центар за криминалистичку форензику.¹⁷

§ 13. Служба за борбу против организованог криминала

Полицијске послове у вези са кривичним делима организованог криминала и тероризма обавља Министарство унутрашњих послова – организациона јединица надлежна за сузбијање организованог криминала, која поступа у складу са законом и по захтевима тужиоца, у складу са законом. Министар надлежан за унутрашње послове, уз прибављено мишљење тужиоца, поставља и разрешава старешину организационе јединице надлежне за сузбијање организованог криминала и доноси акт којим ближе уређује организацију и рад организационе јединице надлежне за сузбијање организованог криминала, у складу са законом.¹⁸

Служба за борбу против организованог криминала је организациона јединица Министарства унутрашњих послова Републике Србије, Управе криминалистичке полиције.

¹⁷www.mup.gov.rs > wps > portal > ojdpp > uprava kriminalisticke policije, преузето 10.08.2019.године

¹⁸Закон о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, тероризма и корупције, Републике Србије, ("Сл. гласник РС", бр. 94/2016 и 87/2018 – др.закон).

Јединица је формирана 01.октобра 2001. године, као Управа за борбу против организованог криминала. Током петнаест година постојања, у неколико наврата је мењана организација и структура, али се никада није мењала основна мисија, а то је да се кроз партнерство са органима и институцијама у земљи и сродним полицијским службама других држава, користећи сва расположива законита средства и стечена искуства што ефикасније супротстави организованом криминалу у Србији и земљама партнерима.

Као форма криминала која се најбрже трансформише, организовани криминал чини посебан изазов за модерну полицију. Стручност запослених у Служби за борбу против организованог криминала је кључ у борби против организованог криминала, па Служба настоји да својим припадницима омогући редовно похађање обука на тему борбе против организованог криминала, у земљи и иностранству. Уз обуке, приоритет је и обезбеђивање најсавременијих средстава за рад, у складу са расположивим буџетским средствима и кроз донације уз подршку међународних организација и страних полиција.

Кроз своје специјализоване јединице Служба за борбу против организованог криминала (СБПОК) се бави сузбијањем свих до сада уочених облика организованог криминала: кријумчарење наркотика; трговина људима и илегалне миграције; кријумчарење оружја и експлозива; међународно кријумчарење крадених моторних возила; отмице, изнуде, уцене са елементима организованог криминала; прање новца, корупција, фалсификовање новчаница, преваре са платним картицама; високотехнолошки криминал (кривична дела у вези злоупотреба рачунарских система, злоупотреба и кршења права интелектуалне својине, дечја порнографија).

Служба је настојала да очува, надогради и развије вредности на којима је и утемељена. То су: законитост— као један од најважнијих носилаца спровођења закона у борби против организованог криминала; и интегритет— који се испољава кроз примену највиших професионалних и етичких стандарда у раду. Припадници Службе у свом послу поступају са највећим степеном професионалности па су тако одговорност и поштовање према грађанима, запосленима и партнерима са којима Служба сарађује један од веома важних фактора за ефикасно обављање и реализацију задатих циљева и задатака, као и одговорност и поштовање према закону и достојанству целокупног друштва. Знање и стручност, такође чине нешто без чега Служба не би могла да постоји, па је због тога неопходно стално

усавршавање и унапређивање сопствених капацитета. Још један фактор који се нужно појављује као нешто што је неопходно да постоји међу припадницима Службе за борбу против организованог криминала јесте флексибилност, као одговор на изазов сталног мењања лица организованог криминала.

У обављању задатака на територији целе Републике Србије, Служба за борбу против организованог криминала поступа превасходно у складу са Законом о надлежности и организацији државних органа у борби против организованог криминала и корупције и Законом о полицији, Закоником о кривичном поступку Републике Србије, затим Кривичном закоником, Законом о одузимању имовине проистекле из кривичног дела, Законом о надлежности и организацији државних органа у борби против високотехнолошког криминала и др.

Служба за борбу против организованог криминала са другим државним органима Републике Србије, осим националног законодавства спроводи и примењује и међународне конвенције и уговоре релевантне за поље борбе против организованог криминала.

Кључни међународни уговор за ову област је Конвенција Уједињених Нација о транснционалном организованом криминалу са доданим протоколима: Протоколом о спречавању, сузбијању и кажњавању трговине људима, посебно женама и децом, Протокол против кријумчарења миграната копном, морем и ваздухом и Протокол против незаконите производње и трговине ватреним оружјем, њиховим деловима и муницијом.

Уз њу, једнако значајни међународни уговори који регулишу појединости деловања у различитим областима организованог криминала, као и многа питања у вези програмске политике и институционалних механизма државе у превенцији и супротстављању организованом криминалу су: Конвенција о узајамној помоћи у кривичним питањима са допунским протоколима, посебно Другим додатним протоколом; Конвенција Савета Европе о прању, тражењу, заплени и конфискацији прихода од криминала и о финансирању тероризма; Конвенција Уједињених Нација против корупције; Кривично-правна конвенција Савета Европе о корупцији; Грађанско-правна конвенција Савета Европе о корупцији; Конвенција Уједињених Нација о опојним дрогама; Конвенција Уједињених Нација о психотропним супстанцама; Конвенција Уједињених Нација против кријумчарења опојних дрога и психотропних супстанци; Конвенција Савета Европе о

компјутерском криминалу; Конвенција Савета Европе о високотехнолошком криминалу који се односи на инкриминацију дела расистичке и ксенофобичне природе извршених преко рачунарских система са припадајућим Другим додатним протоколом; Конвенција Савета Европе о борби против трговине људима.

У својим истрагама Служба за борбу против организованог криминала блиско сарађује са Тужилаштвом за организовани криминал и Посебним одељењем за организовани криминал Вишег суда у Београду, под чијом координацијом и поступа у складу са својим полицијским овлашћењима.

Служба за борбу против организованог криминала настоји да примењује принцип да обавештајна информација иницира вођење истраге, кроз постепено уграђивање метода тзв. рада полиције вођеног обавештајним сазнањима ("Intelligence-led policing") у своје свакодневно поступање.

Служба је један од пионира у примени савремених метода истрага организованог криминала: специјалне истражне методе, употреба прикривених иследника, контролисаних испорука, криминалистичко-обавештајне анализе у својим истрагама, паралелне истраге са другим државама, проактивне истраге, иницијативе за увођење праксе заједничких истражних тимова.

Окосницу рада Службе за борбу против организованог криминала чине и сарадња са другим државним органима Републике Србије и међународна сарадња са сродним страним полицијским службама – посредством Интерпола, Европола, СЕЛЕК-а и полицијских официра за везу постављених у Републици Србији или задужених за територију Републике Србије из других држава.

Зарад заштите интереса и безбедности грађана и очувања поверења које Служби указују, стратешки императиви у развоју СБПОК-а су:

- 1) разрада и примена методологије рада засноване на прикупљању, процени, анализи, разради и коришћењу обавештајних информација и примена; увођење и усвајање метода којима ће се постићи најделотворнији ефекат против организованог криминала, укључујући и одузимање имовине стечене криминалом;
- 2) надоградња знања о организованом криминалу, претњама које од њега потичу;

- 3) одређивање приоритета у борби против организованог криминала на националном нивоу;
- 4) достизање стадијума безбедности који подразумева одржавање контроле над минималним нивоом организованог криминала, који не угрожава напредак Србије.¹⁹

Данашњи облици безбедносних претњи доносе нове опасности, чиме се угрожава виталност вредности међународне безбедности. Једна од основних функција полиције је сузбијање и откривање кривичних дела и њихових починилаца. Полиција треба да спречи девијантно понашање или незаконито понашање појединца или друштвене групе које ће санкционисати као кривично дело. Генерално, организовани криминал је један од најновијих проблема у свим модерним земљама, као и у нашој земљи, што потврђује чињеница да је у сталном порасту. Због своје друштвене опасности и штетности, полиција као друштвена институција покушава да га потисне (превентивно и репресивно) стално проналазећи адекватне и ефикасне методе. У тим напорима постоји очигледна тенденција да репресивне мере прелазе у сферу превентивних мера, у смислу спречавања њеног настанка. Превентивни рад је резултат општих друштвених активности и развијене културе безбедности. Данас је полиција равноправан субјект превенције, заједно са другим државним агенцијама, невладиним организацијама, тужилаштвима, судским и инспекцијским органима, институцијама за образовање и обуку, итд. Наиме, полиција треба да буде иницијатор и организатор превентивних активности. Дакле, репресивне полицијске акције зависе од одговарајуће организације, као и од техничке и кадровске карактеристике и означава уклањање узрока и њихово елиминисање на силу, али на законски дозвољен начин.²⁰

§ 14. Служба за сузбијање криминала

Служба за сузбијање криминала је организациона јединица Управе криминалистичке полиције у седишту Министарства унутрашњих послова, која је успостављена 2006.

¹⁹<http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije/ojdrp/uprava+kriminalisticke+policije/sbpok>, преузето 10.08.2019. год

²⁰ Гергинова Т, Strategy of police acting in eradication of contemporary forms of organized crime, *Сузбијање криминала у оквиру међународне полицијске сарадње*, Зборник радова са научно-стручног скупа са међународним учешћем, Тара, 2011, стр.109-117.

године. У свом саставу Служба има три одељења која се баве превенцијом и сузбијањем појавних облика привредног и општег криминала и насиља у породици које представљају кључне области рада Службе.

У Одељењу за сузбијање привредног криминала постоје четири Одсека (Одсек за сузбијање привредног криминала у области заштите производње, животне средине и истраживања пожара и хаварија; Одсек за сузбијање привредног криминала у области ванпривреде и услуга; Одсек за сузбијање привредног криминала у области финансија, осталих новчаних токова и фалсификовања новца; Одсек за сузбијање привредног криминала у области превара, привредног пословања и интелектуалне својине.)

Одељење за сузбијање општег криминала поседује: Одсек за сузбијање крвних и сексуалних деликата; Одсек за сузбијање имовинских деликата; Одсек за потражну делатност; Одсек за превенцију и сузбијање малолетничке деликвенције.

У Одељењу за превенцију и сузбијање насиља у породици постоје два одсека: Одсек за превенцију насиља у породици и Одсек за сузбијање насиља у породици.

Послови и активности Службе за сузбијање криминала су: праћење и анализа стања и кретања криминала у Републици и усмеравање активности на његовој превенцији и сузбијању, а нарочито појава које погодују настајању и развоју криминала; усмеравање, усклађивање и контрола рада линија рада криминалистичке полиције у подручним полицијским управама, пружање стручне помоћи и непосредно укључивање у расветљавање најтежих и најсложенијих кривичних дела; праћење организације и методологије извршавања послова из делокруга Службе и предузимање мера на њиховом побољшању; остваривање сарадње са организационим јединицама Управе криминалистичке полиције и Министарства, правосудним и другим државним органима, као и другим организацијама и телима ради подизања нивоа ефикасности борбе против криминала; анализирање редовних и по потреби, захтевање израде ванредних извештаја и планова рада, достављање података у вези са радом Службе и линија рада криминалистичке полиције у подручним полицијским управама; остваривање увида у поступање и вршење контроле линија рада криминалистичке полиције у подручним полицијским управама у области превенције, откривања и сузбијања криминалитета, на основу чега усмерава и даје упутстава за рад; налагање мера за повећање ефикасности и

ефективности сузбијања појединих облика криминалитета и унапређење организације и методологије рада надлежних линија рада криминалистичке полиције у подручним полицијским управама; учествовање у изради плана и вршење контроле спровођења програма превенције криминалитета.²¹

§ 15. Служба за откривање ратних злочина

Служба за откривање ратних злочина је специјализована организациона јединица чија је делатност оријентисана на истрагу кривичних дела ратних злочина почињених на територији бивше СФРЈ, у време ратних сукоба у периоду од 1991. до 1999. године. Своје активности спроводи у сарадњи са другим организационим јединицама Министарства унутрашњих послова, надлежним домаћим државним органима, као и међународним институцијама.

Прва организациона јединица која је започела истрагу ратних злочина је Одсек за ратне злочине формиран 2001.године, у оквиру Управе за борбу против организованог криминала Министарства унутрашњих послова.

У марту месецу 2004.године Одсек је прерастао у Одељење за ратне злочине, да би у новембру 2005. године сходно Закону о организацији и надлежности државних органа у поступку за ратне злочине, Одељење трансформисано у Службу за откривање ратних злочина која и данас функционише у оквиру Управе криминалистичке полиције која припада Дирекцији полиције Министарства унутрашњих послова.

Службу чине два одељења:

- 1) Одељење за откривање кривичних дела против човечности и међународног права и трагање за несталим лицима у оквиру ког се налазе два одсека: Одсек за откривање кривичних дела против човечности и међународног права и Одсек за трагање за несталим лицима.

²¹<http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije/ojdp/oprava+kriminalisticke+policije/szsk>, преузето 10.08.2019. године.

2) Одељење за послове сарадње са Хашким трибуналом, оперативну аналитику, логистичке послове и документовање у оквиру ког се налазе два одсека: Одсек за послове сарадње са Хашким трибуналом и Одсек за оперативну аналитику, логистичке послове и документовање.

Служба поступа самостално и по захтевима Тужилаштва за ратне злочине за прикупљање потребних обавештења која се односе на: проналажење оштећених, обављање разговора са сведоцима, оштећенима и осумњиченима, прикупљање доказа, лишење слободе починилаца, решавање судбине лица несталих у оружаним сукобима на територији бивше СФРЈ, укључујући и откривање масовних гробница, формирање базе података кривичних дела ратних злочина.²²

§ 16.Служба за специјалне истражне методе

Године 2002. у саставу УБПОК (Управа за борбу против организованог криминала) почиње да ради Одсек за примену оперативно-техничких мера у оквиру Одељења за технику, аналитику и подршку. Године 2004. Одсек прераста у Одељење за оперативну технику Управе за борбу против организованог криминала, а 2006. године, Одељење за оперативну технику постаје Служба за специјалне истражне методе у оквиру Управе криминалистичке полиције.

Служба за специјалне истражне методе је организациона јединица у оквиру Управе криминалистичке полиције, која се бави спровођењем посебних доказних радњи, специјалним истражним техникама, у циљу прикупљања доказа и расветљавања кривичних дела за која је законом предвиђена примена посебних доказних радњи. Служба за специјалне истражне методе пружа подршку свим полицијским управама, којих укупно има 27, на територији Републике Србије, као и другим оперативним организационим јединицама у оквиру Дирекције полиције, Министарства унутрашњих послова.

²²<http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcijapolicije/ojdp/oprava+kriminalisticke+policije/szorz>, преузето 10.08.2019.године

У оквиру Службе за специјалне истражне методе формирана су три одељења: Одељење за конвенционални надзор, Одељење за електронски надзор; Одељење за експлоатацију и презентацију.²³

§ 17. Служба за криминалистичко-обавештајне послове и прикривене иследнике

Службу за криминалистичко-обавештајне послове и прикривене иследнике чине: Одељење за криминалистичко-обавештајне послове и Одељење за прикривене иследнике.

Одељење за криминалистичко обавештајне послове је савремена, ефективна, ефикасна и економична јединица МУП-а Србије, која значајно доприноси спречавању и сузбијању криминала у Републици Србији, нарочито у области организованог криминала, корупције, тероризма и тешких кривичних дела.

Одељење за криминалистичко обавештајне послове је формирано 2002.године у оквиру Управе за борбу против организованог криминала (УБПОК). Првобитни назив Одељења за криминалистичко-обавештајне послове је био Одељење за оперативно-обавештајне послове. Надлежност Одељења за криминалистичко-обавештајне послове је била прикупљање података и информација из области организованог криминала. Надлежност је постојала за целу територију Републике Србије. Унутрашња организациона структура Одељења се састојала од 7 Одсека. Организационим променама, од Одељења за криминалистичко-обавештајне послове је 2005. године заједно са Одељењем за аналитику Управе за борбу против организованог криминала, формирана Служба за криминалистичко-обавештајне и аналитичке послове и Одељење за криминалистичко-обавештајне послове је добио садашњи назив: Одељење за криминалистичко-обавештајне послове (ОКОП). У току 2006.године од ОКОП и Одељења за прикривене иследнике је формирана нова Служба за криминалистичко-обавештајне послове и прикривене иследнике, а ОКОП је проширен на десет одсека. Описана организациона структура је уз мање измене и данас актуелна.

²³<http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije/ojdpp/uprava+kriminalisticke+policije/ssim>, преузето 10.08.2019.године

Надлежност Одељења за криминалистичко-обавештајне послове (ОКОП) је прикупљање, процена, обрада и анализа података и информација о криминалитету, преваходно у циљу спречавања и сузбијања организованог криминалитета, корупције, тероризма, откривања и расветљавања тешких кривичних дела и сагледавања актуелних безбедносних проблема. На основу спроведених криминалистичко-обавештајних послова, ОКОП сачињава следеће криминалистичко-обавештајне производе: оперативне извештаје, оперативне информације и аналитичке пресеке сазнања, које доставља руководиоцима Управе криминалистичке полиције на доношење одлука и предузимање оперативних мера и радњи. Такође, Одељење за криминалистичко-обавештајне послове идентификује организоване криминалне групе и појединце (вишеструки повратници, професионалци, специјалисти за вршење одређених кривичних дела) и успоставља и води оперативне контроле према предметним ентитетима. Уколико је за свеобухватно сагледавање нових појавних облика криминалитета, појава или догађаја или конкретних активности криминалних група потребан дужи временски период, Одељење за криминалистичко-обавештајне послове отвара и води предмете оперативног рада и обавештајна истраживања. Одељење, такође, по захтеву оперативних јединица врши провере и активним учешћем у оперативним обрадама пружа подршку овим јединицама за реализацију предмета који су у току.

Приоритет у раду Одељења је рад са оперативним везама.

Одељење за криминалистичко-обавештајне послове је један од носилаца активности на успостављању полицијско-обавештајног модела, као најсавременијег модела за управљање полицијским пословима, заснованог на криминалистичко-обавештајним производима.

ОКОП активно учествује у доношењу нормативних прописа који уређују област криминалистичко-обавештајних послова.

У складу са позитивним законским прописима, Одељење размењује криминалистичко-обавештајне информације са полицијама других држава.

ОКОП је надлежан за обављање криминалистичко обавештајних послова на националном нивоу, односно на целој територији Републике Србије. ОКОП организационо припада Служби за криминалистичко-обавештајне послове и прикривене иследнике, Управе криминалистичке полиције. Унутрашња структура ОКОП-а се састоји од десет Одсека

формираних по територијалном принципу и сваки одсек обухвата месну надлежност две до три подручне полицијске управе.

Одељење за прикривене иследнике је специјализована, ефективна и ефикасна јединица МУП-а Републике Србије која значајно доприноси спречавању и сузбијању криминала у земљи, а нарочито у области организованог криминала, корупције, тероризма и тешких кривичних дела.

Одељење за прикривене иследнике је формирано почетком 2006. године у оквиру Управе криминалистичке полиције, Службе за специјалне истражне методе. У складу са новом организационом структуром, током 2006. године формирана је садашња Служба за криминалистичко-обавештајне послове и прикривене иследнике која је и данас актуелна.

Посебна доказна радња, ангажовања прикривених иследника, може се одредити према лицу за које постоје основи сумње да је учинило кривично дело из члана 162. Законика о кривичном поступку Републике Србије, а на други начин се не могу прикупити докази за кривично гоњење или би њихово прикупљање било знатно отежано. Податке о незаконитим активностима организоване криминалне групе или осумњичених које прикривени иследник прикупља, у одређеном временском периоду, могу послужити као доказ у кривичном поступку. Током свог ангажовања прикривени иследник се убацује у криминалну групу како би сагледао појаве, прикупио податке и доказе ради вођења кривичног поступка. А активности које предузима су тајног карактера усмерене на спречавање и откривање кривичних дела организованог криминала. Прикривени иследник се ангажује у складу са Закоником о кривичном поступку Републике Србије.

Прикривени иследник је, по правилу, овлашћено службено лице органа унутрашњих послова, безбедосно-информативне агенције или војно-безбедносне агенције, а ако то захтевају посебне околности случаја и друго лице, које може бити и страни држављанин.

Посебну доказну радњу ангажовања прикривеног иследника одређује судија за претходни поступак са образложеном наредбом.

Ангажовање прикривеног иследника траје колико је потребно да се прикупе докази, а најдуже годину дана. На образложени предлог јавног тужиоца, судија за претходни поступак може продужити трајање посебне доказне радње за најдуже 6 месеци.

Ангажовање прикривеног иследника се прекида чим престану разлози за његову примену. Организационо, Одељење за прикривене иследнике припада Управи криминалистичке полиције, Служби за криминалистичко-обавештајне послове и прикривене иследнике.

Унутрашња структура Одељења се састоји од два Одсека и то: Одсека за припрему иследника и Одсека за реализацију операција прикривених иследника.²⁴

§ 18. Служба за криминалистичку аналитику

Служба за криминалистичку аналитику пружа подршку раду организационим јединицама криминалистичке полиције, како у оперативном и обавештајном раду, тако и у изради стратешких анализа и процена.

Послови оперативне аналитике постоје још од 2001.године и тада су се обављали у оквиру тадашње Управе за борбу против организованог криминала, а касније је формирано и самостално Одељење за оперативну аналитику у оквиру Управе криминалистичке полиције, да би почев од 28.12.2013. године прерасло у Службу за криминалистичку аналитику.

Служба за криминалистичку аналитику у свом саставу има: Одељење за криминалистичко-оперативну и стратешку анализу, Одељење за координацију рада, евиденције и размену података и Одељење за софтверску подршку, обуку и развој.

У Служби се обрађују, систематизују и обједињују оперативно-обавештајна сазнања и подаци, врши се њихова анализа, сачињавају пресеци и износе сугестије у циљу планирања оперативних мера и радњи, као и извођења оперативних акција. Врши се анализа финансијских трансакција и токова новца, анализа власничких структура и веза између лица, фирми и група, анализа остварених телефонских комуникација и коришћених

²⁴<http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije/ojdp/oprava+kriminalisticke+policije/szkop+i+pi>, преузето 10.08.2019.године

базних станица, анализа догађаја и др. Криминалистички аналитичари учествују у свакодневном раду оперативних тимова и заједно са радницима оперативних одељења раде на предметима и обрадама које се односе на сузбијање организованог криминала, корупције, тероризма и екстремизма и активно учествују у реализацијама оперативних обрада.

Служба за криминалистичку аналитику обавља и послове евиденција, координације рада и размене података, који су јако битни у смислу обједињавања и анализе оперативног материјала насталог радом криминалистичке полиције у 27 подручних полицијских управа и координације поступања организационих јединица надлежних за борбу против криминала, тако да не долази до преклапања у раду по предметима оперативног рада и оперативним обрадама.²⁵

§ 19. Служба за борбу против тероризма и екстремизма

Служба за борбу против тероризма и екстремизма надлежна је за спречавање, откривање и расветљавање кривичних дела повезаних са тероризмом и екстремизмом, те откривање и хватање извршилаца ових кривичних дела.

Служба је основана у децембру 2013. године, проширењем Одељења за праћење и истраживање појава тероризма основаног 2007. године.

Служба за борбу против тероризма и екстремизма континуирано прати све безбедносно интересантне појаве и догађаје на територији Републике Србије и прикупља оперативна сазнања у вези лица, група, организација и покрета чије је деловање повезано или се може довести у везу са тероризмом и/или екстремизмом, а у циљу спречавања извођења кривичних дела повезаних са тероризмом и екстремизмом у Републици Србији или коришћења територије Републике Србије за припрему или извођење оваквих акција у другим државама, као и спречавања активности пропагирања тероризма и екстремизма, врбовања и регрутовања, те обезбеђивања или прикупљања средства намењених за финансирање ових активности.

²⁵<http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije/ojdpp/uprava+kriminalisticke+policije/szka>, преузето 10.08.2019. године

У својим активностима Служба блиско сарађује са другим организационим јединицама Министарства унутрашњих послова Републике Србије, надлежним органима Републике Србије (превасходно правосудним и безбедносно-обавештајним), као и надлежним институцијама партнерских држава, регионалним и глобалним организацијама и иницијативама.

Служба континуирано прати нова достигнућа у циљу едукације у свим областима рада у борби против тероризма и екстремизма, кроз посете органима за спровођење закона других земаља, учешће на домаћим и међународним специјалистичким семинарима, научним и стручним скуповима. Служба се састоји од два Одељења: Одељења за борбу против тероризма и Одељења за борбу против екстремизма, као и четири теренска Одсека, у Београду, Новом Саду, Нишу и Новом Пазару.²⁶

§ 20. Служба за превенцију наркоманије и сузбијање кријумчарења наркотика

Служба за превенцију наркоманије и сузбијање кријумчарења наркотика оформљена је крајем 2013. године, у оквиру Управе криминалистичке полиције, Дирекције полиције, Министарства унутрашњих послова, као кључна организациона јединица која обавља послове сузбијања кријумчарења наркотика, превенције злоупотребе дрога и координације свих активности усмерених на борбу против дрога на територији Републике Србије.

Службу чине три одељења, два задужена за репресивне активности и једно за превентивну делатност. Акционим планом за Поглавље 24, Служба је одређена за једног од носилаца унапређења националних капацитета за борбу против дрога у оквиру Министарства унутрашњих послова. Обзиром да покрива и превентивну и репресивну страну борбе против наркотика, Служба поред овлашћења, да као примарна организациона јединица спроводи проактивне истраге у циљу супротстављања недозвољеном промету свих врста наркотика и прекурсора на територији читаве државе, има и мандат да имплементира стратешке пројекте који се тичу превенције злоупотребе дрога. Оквир Службе такође обухвата надзор над свим истражним радњама усмереним на сузбијање наркотика, које

²⁶<http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije/ojdp/oprava+kriminalisticke+policije/szbpte,> преузето 10.08.2019.године

спроводе подручне полицијске управе (заједно са надлежним тужиоцима), а све у циљу успостављања и одржања еквивалентне праксе и методологије за борбу против наркотика на целој територији државе, као и ширење примера најбоље праксе у превенцији криминала везаног за злоупотребу дрога.

На националном нивоу, Служба развија одличну сарадњу са Министарством правде, канцеларијом Тужилаштва, Министарством здравља, Канцеларијом за борбу против дрога, Управом царине, као и другим релевантним институцијама.

На међународном нивоу, Служба остварује сарадњу са бројним државама и организацијама, укључујући и Интерпол, Еуропол, Еуројуст, UNODC, SELEC, ICITAP и другим. Коначно, Служба улаже напоре ради унапређења централизованог и стандардизованог система вођења евиденција и прикупљања статистичких података из свог делокруга рада.²⁷

§ 21. Одељење за опсервацију и документовање

Одељење за опсервацију и документовање даје подршку другим организационим јединицама Министарства унутрашњих послова у домену специјалних истражних метода и радњи у циљу прикупљања доказа.²⁸

§ 22. Одсек за унапређење послова превенције криминала

Одсек за унапређење послова превенције криминала као ужа организациона јединица ради у саставу Начелства Управе криминалистичке полиције и у сарадњи са линијама рада Управе непосредно учествује у унапређењу за квалитетан и успешан рад у условима примене савремених метода и средстава на сузбијању и превенцији криминалитета. Прати тенденције и појавне облике криминалитета у циљу унапређења превенције криминалитета. По налогу Начелника Управе и захтева линија рада, а у оквиру својих

²⁷<http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije/ojdpp/uprava+kriminalisticke+policije/szpniskn>, преузето 10.08.2019. године

²⁸<http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije/ojdpp/uprava+kriminalisticke+policije/ozod>, преузето 10.08.2019. године

компетенција обавља и друге послове из делокруга рада Управе криминалистичке полиције.²⁹

§ 23. Национални центар за криминалистичку форензику

Национални центар за криминалистичку форензику (НЦКФ) Управе криминалистичке полиције, у оквиру свог делокруга рада врши форензичка вештачења и обезбеђује материјалне доказе за потребе кривично-процесног система Републике Србије.

Одељење за вештачење има следеће одсеке: Одсек лабораторија за физичко-хемијска и токсиколошка вештачења; Одсек лабораторија за физичка вештачења; Одсек за регистрацију и идентификацију лица и НН лешева путем AFIS/FIS и фото робота; Група за комплексну анализу аудио записа.

У Националном центру за криминалистичку форензику је одељење за ДНК анализу и вођење базе ДНК профила. Одсек за судско-медицинска и биолошка вештачења. Група за фото и видео технику, као и два Одсека Криминалистичко техничког центра, који делује као регионални центар у Нишу и Новом Саду.

Стручњаци Национално криминалистичко-техничког центра обављају и увиђаје, контролу квалитета, организују обуке, унапређују и координирају рад криминалистичке технике.

Национални криминалистичко-технички центар је такође надлежан и за Одељење криминалистичке технике Полицијске управе за град Београд као и за Одсеке криминалистичке и противдиверзионе технике по седиштима полицијских управа у Србији.³⁰ Национални центар за криминалистичку форензику спроводи форензичка вештачења из следећих области: ДНК; опште биологије; судске медицине; трасологије балистике; физичке-хемије (дрого, експлозиви и др); токсикологије; форензичке психологије и полиграфских испитивања; дактилоскопије; докумената и рукописа; форензичке акустике; фото и видео материјала; електронска и информатичка форензичка вештачења.

²⁹<http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije/ojdpp/uprava+kriminalisticke+policije/ozuppk>, преузето 10.08.2019. године

³⁰http://arhiva.mup.gov.rs/cms_lat/UKP.nsf/nktc.h?OpenPage, преузето 10.08.2019. године

Национални центар за криминалистичку форензику поступа по захтевима и наредбама органа који воде поступак – организационих јединица Дирекције полиције Министарства унутрашњих послова Републике Србије, тужилаштва и судова на свим нивоима, као и захтевима других надлежних државних органа.

Национални центар за криминалистичку форензику такође врши управни, инспекцијски и инструктивни надзор рада оперативне криминалистичке технике подручних полицијских управа. Организује, координира и непосредно учествује у раду екипе за вршење комплексних увиђаја и форензичке обраде лица места тешких кривичних дела, у циљу обезбеђења материјалних трагова. Директно сарађује са свим службама криминалистичке полиције, координира радом криминалистичке технике током спровођења оперативно-тактичких и истражних радњи, у циљу обезбеђења материјалних трагова.

Национални центар за криминалистичку форензику сарађује са надлежним тужилаштвима и судовима, непосредно учествује у раду екипе за идентификацију жртава у масовним несрећама и елементарним непогодама и врши тренинг и обуку службеника криминалистичке технике из области послова форензичке обраде лица места. Остварује сарадњу са релевантним међународним организацијама у циљу усвајања савремених метода рада и примене искустава најбољих примера из праксе у области форензичких вештачења и форензичке обраде лица места кривичног дела.

Национални центар за криминалистичку форензику Управе криминалистичке полиције је прва акредитована организациона јединица Министарства унутрашњих послова Републике Србије. Национални центар за криминалистичку форензику је пуноправни активни члан Европске Мреже Форензичких Института „ENFSI“ и активно учествује у раду већине радних група ове организације.³¹

³¹<http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije/ojdpp/uprava+kriminalisticke+policije/nacionalni+centar+za+kriminalisticku+forenziku>, преузето 10.08.2019. године

Глава 4.

ОБУКА ПРИПАДНИКА КРИМИНАЛИСТИЧКЕ ПОЛИЦИЈЕ

§ 24. Образовање и обука службеника криминалистичке полиције

Квалитетно образовање и стручно оспособљавање и усавршавање припадника криминалистичке полиције су кључни елементи ефикасности. То је систем међусобно усклађених активности усмерен на унапређење и повећање знања, вештине и способности појединца и организационе јединице из жељене области. Обука и усавршавање припадника криминалистичке полиције, често се дефинише као непотребан трошак, а не као приоритет и продуктивна инвестиција.³²

Циљ процеса образовања и обуке криминалиста криминалистичке полиције је њихово припремање за обављање послова сузбијања криминалитета превентивним и репресивним мерама и радњама, као и руковођење на свим организацијско-оперативним нивоима. Планом и извођењем вежби треба повезати науку полицијске теорије и пратеће примењене праксе. Криминалисте треба оспособити за: исправно схватање криминалиних ситуација, њихово процењивање, развијање способности за алтернативна одлучивања код доношења одлука; спровођење одлука и ангажовање расположивих снага—људских и материјалних; поштовање законских прописа у конкретним задацима; располагање знањима из подручја криминалистичке технике која омогућавају оперативно поступање и руковођење у складу са значењем случаја и начелима криминалистичке и форензичке науке; стално усавршавање тактичко-техничког знања.

Повреда закона одвија се у динамичној средини и условима, па због тога припадници криминалистичке полиције морају развијати способност прилагођавања и мењања у турбулентним ситуацијама, како не би постали препрека напретка савременим тенденцијама друштва. Због оваквих чињеница наведени програми образовања и обуке не смеју бити затворени, окренути традиционалним гледиштима. Програми морају бити

³²Ђурђевић З. Свотић С., Управљање људским ресурсима у полицији с посебним освртом на организационе јединице криминалистичке полиције, *Структура и функционисање полицијске организације: традиција, стање и перспективе*, тематски зборник радова 3, Криминалистичко-полицијска академија, Београд, 2014. стр.83-86.

отворени за промене и даљи напредак у складу са захтевима средине и савременим токовима развоја друштва, које је у сталној експанзији. Образовање службеника криминалистичке полиције треба имати облик животног образовања, докле год су у полицијској служби, али и после тога.

Обучавање припадника криминалистичке полиције представља развијање скупа понашања који чине ставови, знања и вештине које се траже од полицијца, да би на одговарајући начин испунили задатке и радне дужности. Такође, обучавање подразумева и развој моралних вредности и схватања везаних за даљи рад и обављање полицијских задатака. Један од облика обучавања припадника криминалистичке полиције подразумева и симулације одређених, честих животних ситуација, како би се кроз реализацију истих спровела што боља и квалитетнија обука за реализацију предстојећих задатака и решавања постојећих ситуација. То су симулиране ситуације које покушавају предочити стварну животну ситуацију у којој се обављају криминалистичке радње, регулисање и савладавање таквих ситуација.

Криминалистичка полиција се свакодневно сусреће са ситуацијама које захтевају очување јавне сигурности. Друштво и држава од њих захтевају заштиту од сваког облика опасности или наношења штете. Такође од њих се тражи да правилно одаберу врсту и облик радње и меру коју морају предузети у конкретној ситуацији у вези са неким кривичним делом. Избор мора бити у складу са постизањем оптималних резултата. Да би се постигли такви резултати, криминалистички службеници морају имати адекватно образовање, обуку и практична искуства, која се постижу практичним вежбама и обучавањима. Криминалистичка служба захтева константно учење и обуку, као и усавршавање стручности и полицијске етике. Знање се јавља као резултат константног труда, учења и међусобне интеракције, као и примене усвојених вештина и информација за постизање задатог циља. Поред знања неопходно је да постоји и пожртвовање и преданост у раду и извршавању задатака и остваривању циљева. Пожртвовање и преданост подразумевају спремност да се сопствени интереси и потребе потисну у други план како би се помогло неком другом. Полицијска служба изискује бројна одрицања, образовање мора обухватати широки спектар знања и вештина и непрестану обуку у обављању криминалистичких послова. Због тога планови и програми обуке морају обухватати и облике како теоријске

тако и практичне обуке. То значи да образовање и обучавање мора бити програмирано кроз призму теоријских сазнања и искуства из праксе. Стечено знање криминалистичких службеника полиције омогућава правилан рад са информацијама, како из персоналних, тако и из материјалних извора. Сврха постојања криминалистичке полиције јесу специфичне потребе друштва и остваривање сигурности становништва. Овај позив и рад у оваквој служби није само посао или професија, већ представља трајно животно опредељење. Обука криминалистичких полицајаца не треба само да се своди на простом давању информација, већ се они требају подстаћи да сами прикупљају и обрађују релеванне чињенице и потребна знања.

У образовање и обучавање велику улогу имају и изучавања решених случајева из праксе. На овај начин добијају се сазнања о савременим проблемима у криминалистичкој струци и објективним животним ситуацијама. Поред развијања ставова, усвајања знања и вештина неопходних да би се на правилан начин извршили тражени задаци, неопходно је развити и моралне и етичке вредности. Посебну пажњу треба обратити и на начин међусобног комуницирања између самих припадника криминалистичке службе, као професионалаца, због тога што је могуће да дође до настанка појединих проблема у комуникацијској мрежи. До оваквих проблема може доћи из много разлога као што су погрешно интерпретирање или погрешно схватање одређених порука што може произвести поједине мање или веће потешкоће у извршавању конкретних задатака. Проблеми у комуникацији такође могу настати и због неразвијене вештине слушања, због тога је веома важна обука комуникације и учења међусобног вербалног или невербалног споразумевања у појединим ситуацијама.

Обука, образовање и стучност криминалистичке полиције важна је због тога што се њихова спремност одражава на став јавности према криминалистичкој професији. Од њих се очекује да буду прва карика у сигурносном ланцу друштвене реакције на криминогене појаве. Јавност од криминалистичке полиције очекује стручност, професионални изглед и понашање, као и бригу о сигурности грађана и друштва. Познато је да обављање полицијских задатака тражи не само завидна стручна знања, него уз то, и повећане етичке стандарде, због природе посла које полицијски службеници обављају, као и због овлашћења која имају. Рад полицијских службеника непрекидно је под будним оком јавности. Полицијски службеници имају задатак да некада принудно спроводе законе и

друге прописе, али увек морају поштовати етичке кодексе, и све активности морају реализовати на етички прихватљив начин. Од полиције се захвета дужност способности примене и имплементације прописаних закона на правилан начин. Због специфичних улога у друштву и посебних права и обавеза полицајци морају бити "везани" много строжим етичким нормама од других јавних службеника. Ако полицајци попусте под утицајем сопствених емоција и изгубе самоконтролу изгубиће објективно деловање, али и ауторитет. Животне ситуације су изузетно компликоване и неретко стављају полицију у улогу друштвеног посредника између друштвеног реда и њихових грађана. Због тога је улога криминалистичких полицајаца веома тешка, јер су они задужени за очување сигурности и превенцију криминалитета, али уједно морају бити увиђајни када су у питању људски проблеми, морају бити опрезни приликом посредовања у конфликтним ситуацијама, због тога се и сами некада налазе у конфликтним ситуацијама, јер некада није лако испунити и улогу деловања у интересу грађана, али и са друге стране применити императивне правне норме. С обзиром на то, оваква улога криминалистичке полиције одражава се и на њихове приватне животе. Природа посла која изискује рад и дању и ноћу, али и различити облици угрожености и одговорности, за њих је велики притисак и напор. Рад у криминалистичкој полицији данас је тежи, с обзиром на велики нагласак на људска права и слободе, а премали на обавезе и понашања грађана у друштву у коме живе. Полиција служи добробити друштва, они морају стално бити свесни друштвених очекивања, у односу на њихов рад. Од њих се очекује да у свакодневном раду сопствена овлашћења морају примењивати у складу са проценом у конкретном случају и у датом тренутку, према сопственим тумачењима, при чему морају брзо одреаговати, јер некада то захтева дата ситуација у којој нема времена за одуговлачење.

§ 25. Психолошки профил личности оперативног радника- криминалисте

Телесне, здравствене, физичке карактеристике криминалистичких полицајаца требају бити нормалне, о томе се посебно води рачуна у селекцији кандидата, и не примају се особе нарушеног здравља или са физичким и телесним аномалијама. Менталне способности, интелигенција требају бити на просечном нивоу. Емоционална стабилност и уравнотеженост су веома значајан психолошки квалитет за комуницирање и однос према

странкама. Емоционална нестабилност је контраиндикација за успешан рад и однос са људима. Просечна интелигенција и емоционална стабилност представљају бољи квалитет личности од надпросечне, чак и високе, коју прати емоционална нестабилност. Сигурност у себе, самосталност и иницијатива у раду су врло пожељан квалитет. Упорност, истрајност, систематичност и тачност, такође. Веома важне карактеристике су и издржљивост, спремност да се ради у продуженом времену и ван радног времена. Комуникативност, способност да се лако и брзо упостави контакт и развијање добрих односа са људима. Храброст, одлучност и спремност на ризик јесу особине које често долазе до изражаја на овом послу. Веома су непожељне особине нервоза, раздражљивост, уображеност, сујета, фрустрираност, комплекси ниже или више вредности, као и друга оптерећења могу бити јако штетна у оперативном раду. Хвалисавост, индискретност, и склоност обмани и лажима, неспојиве су са послом криминалисте и највише доносе неповерењу грађана у полицију.

Када се говори о моралним вредностима врло је значајна етичка страна личности оперативног радника. Морални лик криминалисте, његов поштен искрени и коректан однос према грађанима, странкама и у служби, доприноси не само квалитетнијем и ефикаснијем раду него и нарочито угледу службе и ауторитету. У основи позитивног моралног лика лежи хуманост као основно морално и етичко начело односа према људима и према служби, односно према друштву. Ако је тај став позитиван и добронамеран, из њега произилазе пожељне етичке особине личности, као што су: објективност у процењивању чињеница, хумани однос према грађанима и странкама, независно од тога да ли су невини или извршиоци кривичних дела, доследност и достојанство у понашању и уважавање достојанства других, културан и ауторитативан наступ и однос и комуникација. Радници органа унутрашњих послова морају имати наклоност према људима, смисао за истину и правду и усмереност на људске односе. Уколико им то није јача страна личности онда се морају бавити неким другим послом.³³

Сигурно је да су полицајци, као категорија занимања, изложени акутном и хроничном стресу, и стресним ситуацијама доста више од већине других занимања. Да би се осигурало продуктивно полицијско понашање, важно је разумети предиспонирајуће

³³Костић И., Криминалистичка психологија, Виша школа унутрашњих послова, Београд, 2000. стр.229-232.

факторе, природу стресних животних догађаја које проживљавају службеници. Притисци које су искусили службеници углавном су комбинација психолошких фактора и варијабли које се односе на професионална питања. Као резултат велике количине стреса може се јавити душевна исцрпљеност, која не погодује раду који изискују полицијски послови за које је потребна максимална концентрација. Међутим, стрес је нешто што је неизбежно у раду полицијских службеника, а неки од фактора који условљавају стрес јесу претња насиљем, неисправно лидерство, сукоби интереса, временски притисак, притисак продуктивности, као и извор стреса који проузрокује тајност у раду.³⁴

§ 26. Мотивација у раду полицијских службеника

Неопходност свакодневног, континуираног полицијског рада захтева да полицијски службеници извршавају задатке из своје надлежности током дана, ноћи, викенда, празника, у различитим атмосферским условима (киша, снег, високе температуре). Имајући у виду поменуте специфичности полицијске професије, јасно је да је за ефикасан рад полицајца потребна добра мотивација. Позитивно утиче на спремност полицајца да уложи максимум својих способности и напора у сваком тренутку, као и да користе расположива знања и вештине за постизање циљева полицијске организације. Мотивација се односи на спремност појединца да покаже високи ниво напора у постизању организационих циљева, условљен способношћу да се задовоље индивидуалне потребе. Мотивација је широк и сложен феномен који се у науци често дефинише као „скуп процеса који подстичу, усмеравају и одржавају људско понашање ка неком циљу“. Мотивација у организацијама подразумева процес у коме су аспирације запослених да постигну личне циљеве повезане са тежњама организације да остварити своје (организационе) циљеве. Добра мотивација доводи до стварања осећаја припадности полицијској организацији. С тим у вези, полицијским службеницима треба омогућити рад у позитивној атмосфери, да њихов рад буде адекватно цењен и награђен. У супротном, они ће имати тенденцију да „обављају“ посао, покушавајући да се што мање ангажују на интелектуални, креативни и емоционални начин. У таквим се случајевима од полицајца

³⁴Лукнар И., *Organizational behavior in police*, *Међународни научни скуп, „Дани Арчибалда Рајса“*, тематски зборник радова, Београд, 2017. стр. 151-158.

не може очекивати да грађанима пружи адекватну заштиту права и слобода. Да би се инспирисала мотивација, користе се различити мотиватори који се могу поделити на материјалне и нематеријалне. У контексту домаће полицијске праксе, најзначајнији утицај на мотивацију полицијских службеника припадају следећим мотиваторима: ниво плата, перспектива каријере, задовољство послом и повећање коефицијента плата. Појединачни утицај ових фактора у пракси је често веома тешко разликовати (на пример, ниво плате утиче на задовољство послом, промоција резултира већом платом што доводи до већег задовољства послом и слично).³⁵

³⁵Милорадовић Д., Милић Н., Бановић Б., Motivators in the work of police officers, *Међународни научни скуп „Дани Арчибалда Рајса“*, тематски зборник радова, Београд, 2017. стр. 65-74.

Глава 5.

КРИМИНАЛИСТИЧКА ПОЛИЦИЈА У УПОРЕДНОМ ПРАВУ

§ 27.Криминалистичка полиција Републике Хрватске

Полиција Републике Хрватске грађанима пружа заштиту њихових основних уставних права и слобода и заштиту других Уставом гарантованих вредности.³⁶ Полицијски службеници поступају у складу са својим овлашћењима, у сврху обављања полицијских послова, и увек ће применити полицијска овлашћења која најмање задиру у права и слободе човека, а да се притом постигне сврха обављања полицијског посла. Полиција такође, сарађује са другим државним органима, заједницама, невладиним организацијама, ради развијања партнерства, спречавања и откривања недопуштених понашања, и њихових починилаца, као и отклањања опасности. Полиција, у складу са законом сарађује са инстраном полицијом и другим органима, на начин предвиђен међународним уговором, или посебним законом.³⁷

У оквиру полиције Републике Хрватске, налази се и Управа Криминалистичке полиције. Управа криминалистичке полиције прати и анализира стање и кретање целокупног криминалитета, сарађује са другим организационим јединицама, када је у питању превенција и надзор криминала. Непосредно спроводи најсложенија криминалистичка истраживања на националном нивоу, пружа стручну помоћ полицијским управама са циљем откривања учиниоца, трагање за учиниоцима, њиховог пријављивања и привођења надлежним правосудним органима. Управа одређује приоритете у сузбијању криминалитета и контролише рад полицијских управа на том подручју. Утврђује и развија методологију сузбијања криминалитета и уједно ради на унапређењу криминалистичке полиције . Учествује у међународним активностима, међународним пројектима, као и у

³⁶Закон о полицији Републике Хрватске, НН 34/11, 130/12, 89/14, 151/14, 33/15, 121/16, 66/19, на снази од 18.07.2019.године.

³⁷Закон о полицијским пословима и овластима Републике Хрватске,НН 76/09, 92/14, 70/19, на снази од 01.08.2019. године.

предлагању и изради нормативних аката. Сарађује са другим министарствима и државним телима, као и са криминалистичким службама других земаља: дефинише стратешке циљеве, израђује и прати показатеље резултата рада и успешности, утврђује ризике, надзире посебне постављене циљеве у стратешким плановима на нивоу Управе.

За обављање послова из делокруга рада Управе криминалистичке полиције постоје следеће организационе јединице:

- 1) Полицијски национални уред за сузбијање корупције и организованог криминала;
- 2) Сектор општег криминалитета и међународне полицијске сарадње;
- 3) Криминалистичко – обавештајни сектор;
- 4) Служба за заштиту сведока³⁸

1) Полицијска национална канцеларија за сузбијање корупције и организованог криминалитета прати и изучава одређене појавне облике корупције, организованог криминалитета и тероризма, њихових трендова и начина извршења. Директно спроводи сложена криминалитичка истраживања корупције, организованог криминала и тероризма на националном нивоу у сарадњи са Канцеларијом за сузбијање корупције и организованог криминалитета и другим државним органима. Полицијска национална канцеларија је надлежна за непосредно обављање послова на националном нивоу, решавања сложених облика криминалитета, као и организованог криминалитета и то у: криминалистичким истраживањима које се спроводе на подручју две или више полицијских управа, криминалистичким истраживањима у којима је потребна заједничка међународна полицијска истрага која се спроводе на подручју више земаља, криминалистичким истраживањима најсложенијих облика кривичних дела из домена сложеног и организованог криминалитета. Одлуку о додељивању или преузимању криминалистичких истраживања у раду полицијским управама или Полицијској националној канцеларији за сузбијање корупције и организованог криминалитета доноси главни директор полиције на предлог начелника Управе криминалистичке полиције. Полицијска национална канцеларија: надзире спровођење сложених криминалистичких истраживања у полицијским управама, па према проценама може предузети послове на нивоу

³⁸<https://policija.gov.hr/uprava-kriminalisticke-policije/415>, преузето 26.08.2019.године.

регионалног, сложеног и организованог криминалитета од надлежне полицијске управе и исто тако одређено криминалистичко истраживање из своје надлежности на темељу процене проследити у рад одређеној полицијској управи; учествује у међународним активностима везаним за проблематику корупције, организованог криминалитета, тероризма, као и у спровођењу међународних пројеката везаних за поменуту проблематику; утврђује методе и начине рада на откривању и сузбијању појавних облика криминалитета из своје надлежности; израђује предлоге приоритета у борби против сложеног и организованог криминалитета, али и сарађује у предлагању и изради нормативних аката и појединих извештаја.

Полицијска национална канцеларија за сузбјање корупције и организованог криминалитета у свом саставу има следеће службе: Службу организованог криминалитета; Службу криминалитета дроге; Службу привредног криминалитета и корупције; Службу тероризма; Службу за сузбијање корупције и организованог криминалитета Загреб; Службу за сузбијање корупције и организованог криминалитета Ријека; Службу за сузбијање корупције и организованог криминалитета Осijek.³⁹

2) Сектор општег криминалитета и међународне полицијске сарадње прати, изучава, анализира стање, кретање и појавне облике општег криминалитета, малолетничке делинквенције и кривично правне заштите деце и малолетника, као и ратних злочина; утврђује најпогодније облике превенције, надзора и репресивних мера; пружа стручну помоћ и надзире спровођење сложених криминалистичких истраживања у полицијским управама и према процени непосредно учествује у решавању најсложенијих криминалистичких истраживања за кривична дела из области општег криминалитета и ратних злочина, криминалистичким истраживањима у којима је потребна заједничка међународна полицијска истрага и која се спроводе на подручју више земаља; обавља послове везане за развој и осигуравање услова рада криминалистичке технике као и осигуравање услова у спровођењу међународне полицијске сарадње; директно сарађује са другим државним органима која се баве истраживањем ратних злочина почињених на територији Републике Хрватске; учествује у међународним активностима у спровођењу међународних пројеката из делокруга Сектора, сарађује са другим организационим

³⁹https://mup.gov.hr/UserDocsImages/minstarstvo/USTROJ_MUP_RH/PNUSKOK.pdf, преузето 26.08.2019. године

јединицама Управе криминалистичке полиције и Министарства, али и са другим државним органима, као и у спровођењу међународних пројеката. За обављање послова из области Сектора општег криминалитета и међународне полицијске сарадње организован су: Служба општег криминалитета; Одјел малолетничке делнквенције и криминалитета на штету младих и породице; Одјел за крвне деликте; Одјел за имовинске деликте; Служба ратних злочина; Служба за криминалистичке технике; Служба за међународну полицијску сарадњу; Одјел Интерпола; Одјел Еуропола; Одјел S.I.Re.N.E.(„Supplementary Information Request at the National Entries“ – Захтев за додатним информацијама на националном нивоу); Одсек телекомуникационог центра, преводилаца и евидентичара.⁴⁰

3) Криминалистичко–обавештајни сектор прати и изучава али и прикупља податке и доказе коришћењем посебних техничких средстава и применом оперативних мера и радњи за повреду кривичног закона, надзире спровођење посебних доказних радњи и пружа стручну помоћ приликом њиховог спровођења, обавља послове поверљивог прикупљања података коришћењем прикривених људских извора; у сврху развоја криминалистичко-обавештајног модела рада организује и подржава базе података из своје надлежности, прати и изучава кривична дела из подручја компјутерског криминала и надзире пословне процене везане за информације о путницима ваздушног саобраћаја; учествује у изради стратешких докумената на националном нивоу; учествује у међународним активностима и у спровођењу међународних пројеката из области рада Сектора, сарађује са другим организационим јединицама унутар Управе Министарства, али и са другим органима државне власти; утврђује и развија методе и начине рада на откривању и сузбијању појавних облика криминалитета, али и сарађује предлагањем и у изради нормативних аката и појединих извештаја. За обављање послова из области рада Криминалистичко-обавештајног сектора организоване су следеће службе: Служба посебних криминалистичких послова; Одјел припреме, надзора и примене посебних криминалистичких послова; Одсјек техничког надзора и развоја; Одјел за циљане потраге и прецизиност локација; Одјел Загреб; Одсјек посебних криминалистичких послова; Одсјек за посебну криминалистичку технику; Одјел Ријека; Одсјек посебних криминалистичких послова; Одсјек за посебну криминалистичку технику; Одјел Сплит;

⁴⁰https://mup.gov.hr/UserDocsImages/minstarstvo/USTROJ_MUP_RH/Sektor_opceg_kriminaliteta_i%20medunarodne.pdf,преузето 26.08.2019.године.

Одсјек посебних криминалистичких послова; Одсјек за посебну криминалистичку технику; Одјел Осијек; Одсјек посебних криминалистичких послова; Одсјек за посебну криминалистичку технику; Служба криминалистичко-обавештајне аналитике; Одјел криминалистичких евиденција; Одјел за информације путницима и ваздушном саобраћају; Одјел радника за информисање; Служба сајбер сигурности.⁴¹

4) Служба за заштиту сведока спроводи програме заштите и друге послове који се односе на заштиту особа укључених у програм заштите сведока и угрожених особа над којима се спроводе хитне мере заштите, сарађује са другим организационим јединицама Министарства, сарађује са Повереништвом овлашћеним за доношење одлука о укључивању и прекиду спровођења програма заштите, води прописане евиденције и спроводи мере заштите података, води бригу о материјално-финансијским средствима потребним за рад Службе. У процесу заштите сведока сарађује са другим државним органима и јединицама локалне самоуправе, као и са меродавним органима других земаља и међународним организацијама, спроводи едукацију службеника на пословима заштите сведока, учествује у изради нормативних аката из области рада службе и друге послове из свог делокруга рада. За обављање послова из делокруга Службе за заштиту сведока образовани су: Одјел за оперативно поступање и Одјел за оперативну припрему.⁴²

§ 28. Криминалистичка полиција Црне Горе

Обављање полицијских послова заснива се на начелима законитости, професионализма, сарадње, сразмерности у примени овлашћења, ефикасности, непристрасности, недискриминације и благовремености. Полицијски послови обављају се са циљем да се обезбеди једнака заштита безбедности, права и слобода, примени закон и обезбеди владавина права. У обављању полицијских послова могу се примењивати само средства принуде која су прописана законом и којима се циљ постиже са најмање штетним последицама. Полицијски службеници поступају у складу са Уставом, потврђеним међународним уговорима, законом и другим прописима.

⁴¹https://mup.gov.hr/UserDocsImages/minstarstvo/USTROJ_MUP_RH/Krim_obavjestajni_sektor.pdf, преузето 26.08.2019.године.

⁴²https://mup.gov.hr/UserDocsImages/minstarstvo/USTROJ_MUP_RH/Ustroj%20krim%20policije/Slu%C5%BEba%20za%20za%C5%A1titu%20svjedoka.pdf, преузето 26.08.2019.године.

Полицијски службеници се придржавају стандарда полицијског поступања, а нарочито оних који произилазе из обавеза утврђених међународним актима, а односе се на дужност служења људима, поштовање законитости и сузбијање незаконитости, остваривање људских права, недискриминацију при извршавању полицијских задатака, ограниченост и уздржаност у употреби средстава принуде, забрану мучења и примене нечовечних и понижавајућих поступака, пружање помоћи настрадалим лицима, обавезу заштите тајних и личних података, обавезу одбијања незаконитих наређења и супротстављање сваком облику корупције.⁴³

Управа полиције врши послове који се односе на: заштиту безбедности грађана и Уставом утврђених слобода и права; заштиту имовине; спречавање вршења и откривање кривичних дела и прекршаја; проналажење и хватање учинилаца кривичних дела и прекршаја и њихово довођење пред надлежне органе; одржавање јавног реда и мира; обезбеђивање јавних скупова и других окупљања грађана; обезбеђивање одређених личности и објеката; надзор и контролу безбедности саобраћаја на путевима; надзор и обезбеђење државне границе и вршење граничне контроле; контролу уласка, кретања, боравка и изласка странаца; прикупљање, анализирање и достављање података надлежним органима, информација и документације потребне за откривање прања новца и финансирања тероризма; утврђивање стандарда и методологија за успостављање и развијање политике, процедура и праксе препознавања сумњивих трансакција; успостављање међународне сарадње са овлашћеним органима других држава и међународним организацијама; криминалистичка вештачења и истраживања, криминалистичке и друге евиденције; међународну полицијску сарадњу; израду анализа, елабората, студија и праћење одређених безбедносних питања; као и друге послове који су јој одређени у надлежност.⁴⁴

§ 29. Сектор криминалистичке полиције Црне Горе

Сектор криминалистичке полиције обухвата: 1) Одсјек за сузбијање општег криминалитета; 2) Одсјек за сузбијање привредног криминалитета; 3) Одсјек за спречавање и сузбијање

⁴³Закон о унутрашњим пословима Црне Горе „Сл. лист ЦГ“, бр. 44/2012, 36/2013, 1/2015 и 87/2018.

⁴⁴http://www.mup.gov.me/upravapolicije/naslovna/Nadleznost_i_organizacija, преузето 26.08.2019. године.

злоупотреба дрога; 4) Одсјек за сузбијање кривичних дела кријумчарења и трговине људима и илегалних миграција; 5) Одсјек за специјалне истражне методе; 6) Одсјек за криминалистичко-обавјештајне послове; 7) Одсјек за међународну оперативну полицијску сарадњу Интерпол-Еуропол-Сирене.⁴⁵

1) У Одсјеку за сузбијање општег криминалитета врше се послови који се односе на: проналажење и лишавање слободе починилаца кривичних дела из области општег криминалитета; предузимање мера и активности на спречавању вршења кривичних дела општег криминалитета, сузбијање малолетничке делинквенције и насиља у породици; непосредно укључивање у решавању најсложенијих предмета са елементима општег криминалитета; усмеравање и координирање рада, вршење надзора, контроле и пружање стручне помоћи центрима безбедности по линији рада; превентивно-репресивне активности у области напада на новинаре, друге представнике медија и њихову имовину; праћење, проучавање стања и појавних облика општег криминалитета; криминалистичку процену угрожености појединим кривичним делима општег криминалитета одређених подручја; унапређење метода рада у ефикасности откривања кривичних дела општег криминалитета; остваривање и унапређење сарадње са тужилачком организацијом и релевантним међународним институцијама у Црној Гори; унапређење метода сузбијања општег криминалитета; сачињавање полугодишњих и годишњих извјештаја о раду и друге послове из делокруга рада Одсјека.⁴⁶

2) У Одсјеку за сузбијање привредног криминалитета врше се послови који се односе на: проналажење и лишавање слободе починилаца кривичних дела привредног криминалитета; предузимање мера и активности на спречавању вршења кривичних дела привредног криминалитета; праћење и проучавање стања и појавних облика привредног криминалитета; криминалистичку процену угрожености појединим кривичним делима привредног криминалитета одређених подручја; унапређење метода рада у ефикасности откривања кривичних дела привредног криминалитета; унапређења метода сузбијања

⁴⁵http://www.mup.gov.me/upravapolicije/naslovna/Sektor/Sektor_kriminalisticke_policije/, преузето 26.08.2019. године.

⁴⁶http://www.mup.gov.me/upravapolicije/naslovna/Sektor/Sektor_kriminalisticke_policije/Odsjek_za_suzbijanje_opsteg_kriminaliteta/, преузето 26.08.2019. године.

привредног криминалитета; сачињавање полугодишњих и годишњих извештаја о раду и друге послове из делокруга рада Одсјека⁴⁷

3) У Одсјеку за спречавање и сузбијање злоупотреба дрога врше се послови који се односе на: проналажење и лишавање слободе учинилаца кривичних дела из области злоупотребе дрога, аналитичко праћење и проучавање стања криминалитета у овој области; прикупљање информација, планирање и реализовање сложених оперативних обрада и акција; усмеравање и координирање рада, вршење надзора, контроле и пружање стручне помоћи у раду регионалним јединицама по линији рада; унапређење методологија оперативног рада; остваривање сарадње са другим органима, организацијама и институцијама које се баве сродним пословима; послове сузбијања наркоманије у смислу тзв. „уличне“ продаје и растурања дроге; питања превенције и сарадње са осталим заинтересованим друштвеним субјектима; аналитичко праћење трендова продаје и конзумирања дроге, броја и структуре преступника и уживалаца и, у складу са тим, израђивање планова превентивног деловања и друге послове из делокруга рада Одсјека.⁴⁸

4) Одсјек за сузбијање кривичних дела кријумчарења и трговине људима и илегалних миграција бави се пословима који се односе на: сузбијања и откривања кривичних дела кријумчарења и трговине људима и илегалних миграција; спровођење најсложенијих криминалистичких истраживања; организовање и руковођење значајнијим акцијама у сарадњи са граничном и полицијама других држава; откривање и пресецање ланаца кријумчарења људи; израду и имплементацију превентивног деловања; израду извјештаја и других аналитичко-информативних материја и друге послове из делокруга рада Одсјека.⁴⁹

5) У Одсјеку за специјалне истражне методе врше се послови који се односе на: процене предлога и спровођење мера тајног надзора у складу са законским прописима; планирање и спровођење специјалних полицијских радњи и оперативно-тактичких мера; прикупљања

⁴⁷http://www.mup.gov.me/upravapolicije/naslovna/Sektor/Sektor_kriminalisticke_policije/Odsjek_za_suzbijanje_privrednog_kriminaliteta/, преузето 26.08.2019.године

⁴⁸http://www.mup.gov.me/upravapolicije/naslovna/Sektor/Sektor_kriminalisticke_policije/Odsjek_za_sprecavanje_i_suzbijanje_zloupotreba_drogo/, преузето 26.08.2019.године

⁴⁹http://www.mup.gov.me/upravapolicije/naslovna/Sektor/Sektor_kriminalisticke_policije/Odsjek_za_suzbijanje_krivicnih_djela_krijumcarenja/, преузето 26.08.2019.године

криминалистичко-обавјештајних података; унапређења метода рада у области специјалних полицијских радњи и мера тајног надзора; спровођење мере тајног надзора; ангажовање прикривеног иследника и сарадника у складу са Закоником о кривичном поступку, Законом о унутрашњим пословима и другим прописима; прикупљање безбедносно корисних информација уз прикривање сврхе прикупљања с прикривеним својством полицијског службеника; обезбеђивање доказа за покретање и вођење кривичног поступка; избор, обуку, ангажовање прикривених иследника из састава посебно обучених службеника; праћење потреба за финансијским средствима, техником, опремом, регрутацијом и обуком службеника; израду анализа, процена, информација и других извјештаја и друге послове из делокруга рада Одсеја.⁵⁰

б) У Одсеју за криминалистичко-обавјештајне послове врше се послови који се односе на: прикупљање, анализу и дистрибуцију криминалистичко-обавештајних података и података о комуникационом саобраћају и материјала прикупљених мерама тајног надзора који су од значаја за спречавање и сузбијање свих видова организованог и тешког криминала; прикупљање и дистрибуцију криминалистичко-обавештајних података кроз рад са оперативним везама; вођење Централног регистра оперативних веза на нивоу Црне Горе; остваривање сарадње са међународним полицијским организацијама приликом спровођења националних, регионалних и међународних активности у раду са оперативним везама; унапређење рада и финансирања рада са оперативним везама; учествовање у најсложенијим полицијским акцијама и полицијским обрадама у предметима тешког и организованог криминала; обезбеђење несметаног прикупљања криминалистичко-обавештајних података кроз контакте и сарадњу са органима државне управе и привредним субјектима; обраду личних података; прикупљање података из отворених и поверљивих извора; праћење, проучавање, процена и анализа стања и кретања тешког и организованог криминала у Црној Гори и међународних криминалних група и израду најсложенијих стратешких и оперативних криминалистичко-обавештајних анализа, безбедносних и оперативних процена; израду предлога превентивних, обавештајних и оперативних истражних мера и активности; координацију и размену криминалистичко-обавештајних података са међународним полицијским службама; пружање стручне

⁵⁰http://www.mup.gov.me/upravapolicije/naslovna/Sektor/Sektor_kriminalisticke_policije/Odsjek_za_specijalne_istragne_metode/, преузето дана 26.08.2019.године.

помоћи и вршење функционалне контроле и надзора над применом полицијског обавештајног модела; пружање стручне помоћи и вршење функционалне контроле и надзора приликом спровођења криминалистичко обавештајних послова и рада са оперативним везама на територији Црне Горе; унапређење метода рада у области криминалистичко-обавештајних послова и рада са оперативним везама; праћење потреба за финансијским средствима, техником, опремом, регрутацијом и обуком службеника и, са тим у вези, припрему анализа, информација и других извештаја и друге послове из делокруга рада Одсјека.⁵¹

7) У Одсјеку за међународну оперативну полицијску сарадњу Интерпол - Еуропол-Сирене врше се послови који се односе на: међународну полицијску сарадњу са Националним централним бироима, Интерпол, (НЦБ Интерпол), Еуропол (НБЕуропол); СИРЕНЕ (С.И.Ре.Н.Е), као национална контакт тачка за сарадњу са СЕЛЕЦ центром и другим међународним полицијским организацијама које се баве сузбијањем криминала. Такође, врше се послови међународне оперативне полицијске и правосудне сарадње у складу са билатералним и мултилатералним међународним уговорима и ратификованим конвенцијама и протоколима које регулишу међународну сарадњу; директну размену информација са полицијама и правосудним органима других земаља и спровођење активности у вези са спречавањем и откривањем кривичних дела и њихових учинилаца; спровођење циљаних потрага и трагања за осумњиченим, окривљеним и осуђеним починиоцима кривичних дела у циљу привођења правосудним органима ради вођења поступка или извршења кривичних санкција; прикупљање и обраде информација о починиоцима кривичних дела и имовинској користи стеченој криминалном делатношћу, у складу са важећим законодавством и овлашћењима полиције; планирање, организовање и координацију заједничких међународних полицијских операција; организовање заједничких састанака и других активности усмерених ка јачању капацитета полицијских служби у сузбијању међународног криминала; поступање по захтевима домаћих и иностраних правосудних органа у процесу пружања међународне правне помоћи у кривичним стварима; прикупљање података и сачињавање периодичних стратешких и оперативних планова за будући рад Одсјека; дефинисање приоритета у раду

⁵¹http://www.mup.gov.me/upravapolicije/naslovna/Sektor/Sektor_kriminalisticke_policije/Odsjek_za_kriminalisticko_obavjestajne_poslove, преузето 26.08.2019.године.

Одсјека; координирање међународном полицијском сарадњом на мултилатералној основи кроз учешће представника полиције у раду међународних организација и институција, као и у пројектима везаним за међународну полицијску сарадњу; спровођење међународне оперативне полицијске и правосудне сарадње у складу са обавезама преузетим пријемом у чланство Интерпола, Еуропола, Селец-а, Шенген споразума и других међународних полицијских организација, као и у складу са билатералним и мултилатералним међународним уговорима и ратификованим конвенцијама и протоколима; размену информација са органима управе, министарствима и другим службама које се баве превенцијом и сузбијањем криминала, те правосудним органима, путем сигурног комуникационог система, који обезбеђује заштиту личних података и тајност података и друге послове из делокруга рада Одсјека.⁵²

§ 30. Сектор за борбу против организованог криминала и корупције Црне Горе

У оквиру полицијске организације Црне Горе налази се и Сектор за борбу против организованог криминала и корупције. Сектор за борбу против организованог криминала и корупције обухвата: 1) Специјално полицијско одељење, 2) Одсјек за сузбијање тешких кривичних дела, 3) Одсјек за борбу против кријумчарења дрога; 4) Одсјек за заштиту сведока; 5) Одсјек за посебну оперативну подршку.⁵³

1) У Специјалном полицијском одељењу врше се послови који се односе на истраге кривичних дела у надлежности Специјалног државног тужилаштва и то: организованог криминала, високе корупције, прања новца, тероризма и ратних злочина. Специјално полицијско одељење поседује: Групу за истраге кривичних дела организованог криминала, тероризма и ратних злочина (у којој се врше се послови истрага у односу на кривична дела која су у надлежности Специјалног државног тужилаштва); Групу за истраге кривичних

⁵²http://www.mup.gov.me/upravapolicije/naslovna/Sektor/Sektor_kriminalisticke_policije/Odsjek_za_medjunarodnu_operativnu_policijsku_sarad/, преузето 26.08.2019.године.

⁵³ http://www.mup.gov.me/upravapolicije/naslovna/Sektor/Sektor_za_borbu_protiv_organizovanog_kriminala_i_k/, преузето 26.08.2019.године.

дела високе корупције и прања новца (у којој се врше се послови истрага у односу на кривична дела која су у надлежности Специјалног државног тужилаштва).⁵⁴

2) У Одсеку за сузбијање тешких кривичних дела врше се послови који се односе на спречавање и расветљавање тешких кривичних дела која су на основу полицијских сазнања последица деловања криминалних група, као и сукоба између њих, у свим случајевима када извиђајем не руководи Специјално државно тужилаштво. У Одсеку се налазе: група за сузбијање тешких кривичних дела економског криминала и финансијских истрага; група за сузбијање тешких кривичних дела општег криминала – крвних деликата; група за сузбијање кривичних дела високотехнолошког криминала.⁵⁵

3) У Одсеку за борбу против кријумчарења дрога врше се послови који се односе на: спречавање и расветљавање кривичних дела злоупотребе и организованог кријумчарења опојних дрога; проналажења и лишавања слободе починилаца кривичних дела; откривање и пресецање ланца кријумчарења, производње и трговине дрогама; спровођење најсложенијих криминалистичких истраживања; прикупљање информација, планирање и реализовање сложенијих оперативних обрада; израду и имплементацију планова превентивног деловања; сарадњу, непосредно или посредством Одсека за међународну полицијску сарадњу, са полицијама и агенцијама других држава; унапређивање тактика и метода откривања кривичних дела кријумчарења и злоупотреба дрога; аналитичко праћење и проучавање стања у области дрога и друге послове из делокруга рада Одсека.⁵⁶

4) У Одсеку за заштиту сведока врше се послови који се односе на обезбеђивање живота, здравља, физичког интегритета, слободе или имовине сведока или њему блиског лица у складу са одредбама Закона о заштити сведока и Законика о кривичном поступку кроз

⁵⁴http://www.mup.gov.me/upravapolicije/naslovna/Sektori/Sektor_za_borbu_protiv_organizovanog_kriminala_i_k/Specijalno_policijsko_odjeljenje/, преузето 26.08.2019.године.

⁵⁵http://www.mup.gov.me/upravapolicije/naslovna/Sektori/Sektor_za_borbu_protiv_organizovanog_kriminala_i_k/Odsjek_za_suzbijanje_teskih_krivicnih_djela/, преузето 26.08.2019.године.

⁵⁶http://www.mup.gov.me/upravapolicije/naslovna/Sektori/Sektor_za_borbu_protiv_organizovanog_kriminala_i_k/Odsjek_za_borbu_protiv_krijumcarenja_droga/, преузето 26.08.2019.године.

примену непроцедуралних мера заштите сведока (ван суда), хитних мера, мера заштите у овиру Програма заштите и друге послове из делокруга рада Одсјека.⁵⁷

5) У Одсеку за посебну оперативну подршку врше се послови који се односе на: спречавање вршења кривичних дела; проналажење и лишавање слободe чланова организованих криминалних група; пружање асистенција приликом лишавања слободe починилаца тешких кривичних дела, посебно у ситуацијама где се очекује пружање отпора ватреним оружјем; ангажовање у оперативним полицијским акцијама, претресима и другим задацима из делокруга рада Сектора.⁵⁸

§31.Криминалистичка полиција Републике Српске

Полицијски службеници дужни су да послове заштите уставног уређења од насилних промена, заштите живота и личне безбедности грађана, спречавања вршења кривичних дела за која се гони по службеној дужности и хватање њихових учинилаца, као и послове успостављања јавног реда и мира, врше у свакој прилици, без обзира на то да ли се налазе на дужности или не.⁵⁹

Министарство унутрашњих послова Републике Српске у оквиру организације полицијске управе поседује Управу криминалистичке полиције у чијем организационом систему се налазе: 1) Јединица за општи криминалитет и 2) Јединица за привредни криминалитет. Надлежност Управе криминалистичке полиције Републике Српске обухвата следеће послове: врши обраду најсложенијих кривичних дела; врши послове контроле, надзора и инструктивног усмеравања рада свих организационих и јединица за подршку криминалистичке полиције на пословима сузбијања и откривања кривичних дела у области економског криминалитета, општег криминалитета, уз подршку криминалистичко-обавјештајних анализа, криминалистичко-техничких метода и средстава, посебних оперативних послова и потрага; врши надзор над радом организационих и јединица за

⁵⁷http://www.mup.gov.me/upravapolicije/naslovna/Sektor/Sektor_za_borbu_protiv_organizovanog_kriminala_i_k/Odsjek_za_zastitu_svjedoka/, преузето 26.08.2019.године.

⁵⁸http://www.mup.gov.me/upravapolicije/naslovna/Sektor/Sektor_za_borbu_protiv_organizovanog_kriminala_i_k/Odsjek_za_osebnu_operativnu_podrsku/, преузето 26.08.2019.године.

⁵⁹Закон о полицији и унутрашњим пословима Републике Српске, („Сл.гласник РС”, бр. 57/2016, 110/2016, 58/2019).

подршку на пословима сузбијања и откривања кривичних дела, проналажења и хватања извршилаца кривичних дела и обезбеђења потребних доказа за успешно вођење кривичног поступка; предлаже мере, одређује рокове, одређује обавезе полицијских управа у области контроле наложених мера; прати реализацију, предлаже санкције и мере унапређења; прати, проучава и анализира стање, кретање и појавне облике криминалитета и примену криминалистичко-техничких метода, криминалистичко-обавештајне анализе и посебних оперативних послова; усмерава рад других организационих јединица на пословима криминалитета; предузимање мера на унапређењу организације, вршења послова побољшања ефикасности у сузбијању и откривању криминалитета; припрема подзаконске прописе којима се регулише рад и поступање на сузбијање криминалитета; припрема програме стручног оспособљавања и усавршавања; припрема аналитичко-информативне материјале из делокруга рада; остварује потребну сарадњу са другим државним органима; објављује-расписује потернице и објаве; издаје регистар и гласник потерница; поступа по релевантним сазнањима обавештајно-безбедносне службе када се односе на делокруг рада Управе; обавља и друге послове из делокруга рада Управе.⁶⁰

§32.Криминалистичка полиција Републике Словеније

Законом о полицији, који је ступио на снагу 18. јула 1998. године, словеначка полиција постала је орган у саставу Министарства унутрашњих послова Републике Словеније.

Постала је модерна и европска полицијска организација способна да ефикасно одговори на изазове савременог живота и пружа висок ниво сигурности. Словеначка полиција је стекла аутономију при чему Министарство дефинише развојне, организационе, кадровске и друге основне правце свог рада, надгледа његово финансијско пословање и улагања, координира полицијски информациони и телекомуникациони систем са системима других државних органа. Министарство такође усмерава и надгледа извршење полицијских послова.⁶¹

⁶⁰<http://www.mup.vladars.net/lat/index.php?vijest=policija&vrsta=uprava-krim-policije>,преузето 26.08.2019.године.

⁶¹<https://www.policija.si/o-slovenski-policiji/naloge-pooblastila-in-poslanstvo>,преузето26.08.2019.године.

Полиција је одговорна за обављање низа задатака проистеклих из Закона о полицијским задацима и овлашћењима, који су уједно и основна мисија полиције. У сарадњи са појединцима и заједницом осигурава сигурност људи и имовине, спречава, открива и истражује кривична дела, одржава ред и закон, контролише државну границу, регулише и контролише друмски саобраћај и обавља друге законом прописане задатке.⁶²

Полиција на основу Закона о полицији има дужност да предузме све потребне мере како би сачувала заједницу и појединца од опасности, као и да спречи понашање које би угрозило безбедност, јавни ред и мир. Полицијске станице и полицијске управе сарађују, у оквиру својих надлежности, са локалним властима у областима везаним за побољшање сигурности у локалној заједници. Полицијске станице и полицијске управе такође сарађују са другим органима, организацијама и институцијама чије су активности усмерене на пружање веће сигурности или промовисање самоорганизоване сигурности становништва. Обављајући своје дужности, полицијски службеници имају обавезу да се придржавају устава и закона, као и да поштују и штите људска права и основне слободе. Полицијски службеници могу ограничити људска права и основне слободе само у случајевима утврђеним уставом и законима. Полиција има свој етички кодекс. Полицијски службеници дужни су у сваком тренутку да спрече незаконита дела и да поступају и користе овлашћења предвиђена законом, ако противправним делом или општом опасношћу угрожавају живот, личну сигурност или имовину људи.⁶³

⁶²<https://www.policija.si/o-slovenski-policiji/organiziranost>, преузето 26.08.2019. године.

⁶³Закон о полицији Републике Словеније, Uradni list RS, št. 107/2006z dne 17.10.2006.

§ 33. Управа криминалистичке полиције Словеније

Криминалистичка полиција је специјализована служба за борбу против криминала. На врху је Управа криминалистичке полиције која уз помоћ својих сектора управља, координира, прати, анализира и процењује стање криминала. Судски и други државни органи као и надлежни органи у иностранству одговорни су за ефикасно и законито извршавање задатака у различитим областима криминала.

Поред оних задатака које обављају унутрашње организационе јединице, Управа криминалистичке полиције обавља и следеће заједничке задатке: координише превентивне активности, планира и предлаже организационе промене, развој и спровођење развојних пројеката; координира потребе и програме за криминалистичку обуку и особље; планира и предлаже кривичну материјално-техничку опрему и финансије; учествује у тренинзима за вршење полицијских овлашћења у истрази злочина, обавља друге задатке који не представљају директну истрагу злочина.

Управа криминалистичке полиције поседује неколико сектора: Сектор за организовани злочин: (Одељење за лекове, Одељење за тероризам и екстремно насиље, Одељење за криминалистичке истраге); Сектор за општи злочин: (Одељење за имовински криминал, Одељење за крвне и сексуалне нападе, Одељење за малолетнички криминал); Економски сектор злочина (Одељење за финансијски криминал и прање новца, Одељење за привреду и јавни сектор, Одељење за корупцију); Сектор посебних задатака (Подела прикривеног деловања, Одељење за тајно посматрање, Специјално инжењерско одељење, Одељење за заштиту сведока); Сектор за међународну полицијску сарадњу (Одељење за међународне операције- Еуропол, Интерпол и Сирене Дивисион); Центар за криминалистичку информацијску активност; Центар за рачунарско истраживање; Сектор-национални уред за истраживање.

Због своје специјализације за рад и познавање локалних проблема, локалне групе против криминала делују и унутар појединих полицијских станица, посебно у урбаним срединама. У полицијским одељењима формиране су мобилне групе за криминал ради контроле више угрожених подручја.

Живимо у времену када злочин не познаје ни националне границе ни етничке разлике. Ово се посебно односи на организован криминал, трговину оружјем и дрогом и праће новца. И Словенија се све више суочава с таквим злочинима, па не чуди да је борба против организованих група које се баве међународним криминалним активностима приоритет криминалистичке полиције. Криминалистичка полиција иде у корак са криминалним групама и криминалцима, тако да константно уводи савремене истражне методе и технике, на одговарајући начин обучава и опрема професионалце за најтеже облике криминала, побољшава квалитет откривања злочина, побољшава употребу одређених метода и технике за истраживање организованог криминала, појачава превентивни рад, као и константно праћење малолетничких делинквенција. Међудржавна сарадња је од пресудног значаја за спречавање међународног криминала и откривање криминалаца. Преко Централног националног бироа Интерпола, словеначка криминалистичка полиција успешно се укључује у различите видове међународне сарадње у области сузбијања криминала.⁶⁴

§ 34. Сличности организационог устројства криминалистичких полиција

Када се говори о сличностима криминалистичких полиција Републике Србије и земаља у региону, може се запазити да су све повезане и да све имају једну основну и најважнију мисију, а то је смањење стопе криминала и борба против починилаца кривичних дела, њихово откривање, откривање њихових саучесника и лакше процесуирање.

Криминалистичка полиција одраз је једног веома хуманог, племенитог, али и захтевног тешког и исцрпног посла. Због тога њени службеници морају бити професионалци у свом послу. Да би достигли одређени ниво професионализма потребно је завидно теоријско знање, али и практична вежба и искуство које се стиче напорним радом и трудом. У томе се подударјају сличности полицијских организација региона. Да би успела криминалистичка полиција Републике Србије, као и друге Управе криминалистичких полиција морају сарађивати, и размењивати информације и податке једни са другима. Свака од криминалистичких полиција описаних у раду бави се борбом против организованог

⁶⁴<https://www.policija.si/o-slovenski-policiji/organiziranost/generalna-policijska-uprava/uprava-kriminalisticne-policije>, преузето 26.08.2019.године.

криминала, тероризма, борбом против тешких кривичних дела, привредног криминала, сајбер злочина, па је због тога неходно ићи у корак са извршиоцима оваквих кривичних дела, како би они били лакше процесуирани и доведени пред лице правде. Савременим трендовима и токовима криминалне организације све прекривеније и неочљивије врше кривична дела. Због тога је неходно да се и криминалистичке полиције технолошки развијају и прате нова техничка и технолошка достигнућа. Да су на путу ка успеху и у корак са криминалним активностима, можемо видети на основу развијености криминалистичких техника и технологија. Једна од савремених метода борбе против организованог криминала јесте увођење прикривеног иследника у организоване криминалне групе. У свом раду прикривени иследници примењује оперативне мере и радње које су на граници правно допуштених и забрањених, пошто и поред неминовних провера треба да остане неоткривен унутар криминалне организације. Основно је правило да иследник инфилтриран у криминалну организацију треба да делује у границама закона, што би значило да не сме да врши кривична дела и друге противправне радње.⁶⁵

Овај метод у мањој или већој мери примењују све земље региона, кроз организацију и рад криминалистичке полиције.

⁶⁵Ђурђић В., *Кривично процесно право- посебни део*, Ниш, 2011. стр 324-327.

Глава 6.

САРАДЊА КРИМИНАЛИСТИЧКЕ ПОЛИЦИЈЕ СА ДРУГИМ ОРГАНЗАЦИОНИМ ЈЕДИНИЦАМА ДИРЕКЦИЈЕ ПОЛИЦИЈЕ

§35. Специјалне антитерористичке јединице

Специјална антитерористичка јединица је организациона јединица у саставу Дирекције полиције, Министарства унутрашњих послова.

Специјална антитерористичка јединица (САЈ) је савремена, високопрофесионална антитерористичка јединица полиције, уско специјализована и опремљена најсавременијом специјалистичком опремом, намењена за извршавање сложених и високоризичних задатака безбедности и заштите Републике Србије и њених грађана. То се пре свега односи на борбу против тероризма на тактичком нивоу, као и на пружање асистенције Управи криминалистичке полиције и другим организационим јединицама МУП-а приликом лишења слободе чланова организованих криминалних група, посебно у ситуацијама где се очекује пружање отпора ватреним оружјем.

Искуство стицано деценијама и програм обуке сачињен по узору на светске антитерористичке јединице, створили су изузетно обучену, веома покретну и савремено опремљену оперативну јединицу, оспособљену и спремну да реши најтеже ситуације.

Намењена је за извршавање следећих високоризичних задатака, у складу са законским прописима и овлашћењима: планирање и извршавање најсложенијих безбедносних задатака у борби против тероризма; интервенције у случају талачких ситуација; интервенције у случају отмице ваздухоплова и других кризних ситуација у ваздухопловима; интервенције у случајевима барикадирања и пружања отпора ватреним оружјем, лишавање слободе чланова организованих криминалних група у сарадњи са

другим организационим јединицама МУП-а; обезбеђење личности и објеката који су према процени надлежних државних органа безбедносно угрожени.

Мото јединице представљају речи војводе Живојина Мишића: „Ко сме, тај може, ко не зна за страх, тај иде напред“.⁶⁶

§ 36. Жандармерија

Жандармерија је посебна јединица полиције у седишту Дирекције полиције.

Ангажује се на предлог руководиоца организационе јединице, по одобрењу директора полиције. Изузетно, Жандармерија се приликом ангажовања које обухвата употребу једног или више одреда у максималном капацитету, ангажује на предлог руководиоца одговарајуће организационе јединице уз претходно прибављено одобрење директора полиције и сагласност министра унутрашњих послова. Предлог за ангажовање садржи безбедносну процену и план активности.

Задаци Жандармерије су: сузбијање тероризма (прикупљање и обрада оперативних сазнања, откривања кривичних дела тероризма и обезбеђивање материјалних доказа, лишавање слободе учинилаца кривичних дела, интервенција у унутрашњој одбрани земље у циљу разбијања организованих терористичких група, превентивна антитерористичка делатност); лишавање слободе чланова организованих и других опасних криминалних група и појединаца у сарадњи са другим организационим јединицама МУП-а; успостављање јавног реда нарушеног у већем обиму; сузбијање побуна у институцијама за извршење кривичних санкција; обезбеђење објеката и личности (седишта страних дипломатско-конзуларних представништава у земљи као и дипломатско-конзуларних представништава у иностранству, обезбеђење објеката од виталног безбедносног интереса за Републику Србију, посебна обезбеђења штићених личности); пружање помоћи у ванредним ситуацијама – спасилачка служба (у случају опште опасности, отклањање последица проузрокованих елементарним непогодама); пружања помоћи код несрећа на води и копну (друмском, железничком и авиосообраћају); ронилачке и наутичке

⁶⁶www.mup.gov.rs > wps > portal > ojdpp > Specijalna antiteroristicka jedinica, преузето 15.08.2019.године.

активности; пружање помоћи другим државним органима; ангажовања у иностранству (у мисијама УН).

Процена стања безбедности и безбедносних претњи, као и анализа употребе и ангажовања полицијских снага у претходном периоду, указали су на потребу за образовање високо професионалне службе састављене од врхунски обучених појединаца у оквиру полицијског система која би била обучена, оспособљена и опремљена за различити дијапазон ангажовања од класичних полицијских задатака до ангажовања која обухватају извођење дејстава, мера и радњи војног карактера.⁶⁷

§ 37. Сарадња Управе криминалистичке полиције, специјалних антитерористичких јединица и жандармерије

Законом о министарствима дефинисана је надлежност Министарства унутрашњих послова, а Законом о полицији одређени су делокруг, послови, организација, овлашћења, радње, односи и контрола, финансирање, облици сарадње са другим субјектима, помоћна полиција и овлашћења за доношење подзаконских аката који се односе на полицију.⁶⁸

Полиција на основу Закона о полицији представља организован начин обављања законом уређених послова, коју чине полицијски службеници, који у обављању полицијских и других унутрашњих послова штите, унапређују безбедност грађана и имовине, поштујући уставом зајамчена људска и мањинска права и слободе и друге заштићене вредности у демократском друштву уз могућност употребе средстава принуде у складу са Уставом и законом.⁶⁹

За обављање полицијских и других унутрашњих послова образована је Дирекција полиције, а за обављање послова којима се стварају услови за рад полиције образовани су

⁶⁷http://mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije/ojdpp/Zandarmerija!/ut/p/z1/04_Sj9CPykssy0xPLMnMz0vMAfIjo8zi_S19zQzdDYy83X3MjAwczbXN3X3dTYwNTA30vfSj8CsAmmBU5Ovsm64fVZBYkqGbmZeWrx8RIZiXkliUm1qUmZWox5AdFQkAMyZJCg!!/ преузето 15.08.2019. године.

⁶⁸Ђурђевић З., Методе анализе функционалности модела организације криминалистичке полиције, *Структура и функционисање полицијске организације*, Криминалистичко полицијска академија, Београд, 2013 године, стр.205

⁶⁹Закон о полицији Републике Србије, „Службени гласник РС”, број 6/2016, 24/2018 и 87/2018), члан 3.

сектори. За обављање полицијских послова у оквиру Дирекције формиране су управе у седишту, Полицијска управа за град Београд и подручне полицијске управе. Организационе јединице у седишту Дирекције образују се тако да су по линијском принципу радно повезане са одговарајућим организационим јединицама и пословима подручних полицијских управа и станица или тако да послове из свог делокруга обављају на читавом подручју на којем је надлежно Министарство. За обављање послова спречавања и сузбијања криминалитета образована је Управа криминалистичке полиције. У складу са упутством о начину рада организационих јединица на сузбијању криминалитета Управа криминалистичке полиције у седишту Дирекције је линијска служба задужена за стање и праћење криминалитета, њихово откривање и доказивање, као и спречавање у сарадњи са другим организационим јединицама. У циљу ефикасног спречавања, откривања и доказивања кривичних дела планира се и организује: благовремено информисање и извештавање, координација рада јединица криминалистичке полиције, прате и истражују све безбедоносно интересантне појаве, спроводе и организују обавештајне и контраобавештајне, као и друге оперативне послове.

Основ успеха доказивања је сарадња различитих органа, па због тога Управа криминалистичке полиције, осим са правосудним органима сарађује и са другим државним органима, у чијој надлежности се налази спречавање и сузбијање различитих облика криминала. Поред тога организује и реализује послове међународне полицијске сарадње (извршава екстрадиције, остварује сарадњу са страним полицијским органима и међународним организацијама на праћењу и сузбијању криминалитета са елементом иностраности).

Ниво организације криминалистичке полиције у Полицијској управи за град Београд је на вишем нивоу у односу на подручне полицијске управе. У оквиру Полицијске управе Београд, криминалистичка полиција је организована на нивоу управе, а у оквиру подручних полицијских управа на нивоу одељења.

Циљ сваке организације, укључујући и организацију Дирекције полиције, тако и Управе криминалистичке полиције јесте да ефикасно извршава задатке, због којих је основана, тачније да ефикасно обавља своју функцију.

Да би се задржао и унапредио квалитет остваривања своје функције, неопходно је периодично вршити евалуацију организације начина на који се она реализује. Функција јесте делатност, задатак, обавеза, дужност, посао. Да би се квалитетно реализовала било која функција, нарочито комплексна функција сузбијања криминалитета, неопходно је дефинисати организациони модел криминалистичке полиције.⁷⁰

Сарадња Управе криминалистичке полиције Републике Србије са Специјалним антитерористичким јединицама и жандармеријом огледа се у томе што између ових организационих јединица полиције постоје бројне сличности које се односе на делокруг послова и сврху њиховог постојања, а то је борба против свих врста криминала, превенција и репресија кривичних дела. Делокруг послова свих ових организационих јединица најчешће обухвата послове који се тичу тешког криминала и криминалних активности, које су нажалост све распрострањеније, како код нас тако и у другим земљама света. Један од најтежих облика криминала данашњице јесте организовани криминал, па је сарадња ових полицијских организација нужна и неизбежна. Међусобно потпомагање и координација чине саставну улогу у супротстављању организованом криминалу, али и тероризму, екстремизму, тешким облицима кривичних дела, реализацији доказивања истих, како би починиоци што више и на што бржи начин били процесуирани и законски кажњени.

⁷⁰Ibidem, 208-218.

Глава 7.

МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА КРИМИНАЛИСТИЧКЕ ПОЛИЦИЈЕ

§38. Интерпол

Паралелно са развојем идеја о сарадњи држава на економском и политичком плану, развила се и идеја о неопходној институционализацији сарадње националних полиција на међународном нивоу, са циљем пружања адекватног одговора на експанзију свих врста и облика криминалитета, а посебно организованог, као његовог најтежег облика. Међународна сарадња и координација у супротстављању криминалитету одвија се преко више специјализованих организација на регионалном, европском и међународном нивоу.⁷¹

Органи полиције најинтензивнију полицијску сарадњу у спречавању и сузбијању криминалитета остварују путем Интерпола (Међународне организације криминалистичке полиције). Од оснивања до данас ова међународна организација непрекидно се развија, не само обимом посла, методама и средствима, него и по броју земаља чије су полиције постале њене чланице.

Оквир деловања и циљеви ове организације предвиђени су чланом 2 Статута Интерпола, који гласи да је у оквиру Интерпола неопходно: 1) остварити и развијати најшире узајамно помагање свих органа криминалистичке полиције, у оквиру постојећих закона у разним земљама, а у духу Опште декларације о правима човека; 2) установити и развити све установе способне да успешно допринесу спречавању и кажњавању кривичних дела.

Настојања Интерпола усмерена су на интензивну и правремену размену информација, при чему се морају користити предности технолошког напретка, како би се ова размена максимално убрзала. Потребно је поједноставити формалности за комуницирање између земаља, унапредити аналитички рад у Интерполу и достављати у већој мери стручне материјале земљама чланицама.

⁷¹ Никач Ж, Симић Б, Аритоновић Н, Међународна полицијска сарадња земаља Југоисточне Европе, Научни скуп са међународним учешћем “*Право и друштвена стварност*”, Косовска Митровица, 2014, стр. 369-370.

Као координациони центар за борбу против међународног криминалитета, Интерпол, интервенише на захтев полицијских служби и судских органа, држава чланица, у превенцији и репресији: убиства, отмица, узимања таоца, трговине људима, криминалним актима почињеним против безбедности у ваздухоплову, прекршајима у вези са оружјем и експлозивима, тероризмом и сл; затим кривичних дела против имовине (крађе, илегалне трговине уметничким, предметима, илегалне трговине животињским врстама којима прети исчезавање); кривичних дела економске и финансијске делатности (фалсификовање новца, други фалсификати и преиначења, разне преваре везане за коришћење информатике); илегалне трговине дрогама и других деликата у вези са овим (гајење, производња, транспорт, дистрибуција дрога, прање новца и сл).

Криминалистичку документацију сачињавају архиве, номиналне збирке, дактилоскопске збирке међународних криминалаца, анализе и синтезе вођених истрага, међународни потражни акти (потернице за криминалцима за којима се трага, или траже подаци на основу захтева националних власти, објаве за украденим предметима, описи начина извршења кривичних дела).

Интерпол такође обавља делатност упућивања захтева за разним вештачењима, разна лабораторијска и друга испитивања у вези са местом извршења кривичног дела, у циљу прикупљања и комплетирања доказа. Међу ове послове спадају и захтеви за предузимање појединих истражних радњи (претресање стана и лица, привремено одузимање предмета, вршење увиђаја, саслушање сведока или осумњиченог), што све зависи од тога каква су овлашћења полиције у кривичном поступку.⁷²

§39. Еуропол - Европска полиција

Задатак Еуропола је побољшање кооперације између полиција и влада држава чланица и повећање ефикасности сузбијања најтежих облика и форми организованог криминалитета који угрожавају систем безбедности у уједињеној Европи. Посебна пажња поклања се сузбијању трговине дрогама, откривању мрежа илегалних миграција у Европској Унији, сузбијање тероризма, сузбијање крађе и илегалне трговине возилима, трговину људима, укључујући и дечју порнографију, фалсификовање монете Европске Уније – евра, као и

⁷²М. Матејић, М. Марковић, *Криминалистика*, Нови Сад, 2013. стр 27-32.

других средстава плаћања, прања новца. Еуропол се бави и сузбијањем компјутерског и финансијског криминалитета, као и најтежим облицима кривичних дела против личности, уколико се у њихово извршење укључују држављани двеју или више држава чланица.

Еуропол остварује своју функцију сачињавањем базе података о формама криминала и учиниоцима које улазе у предмет његовог интересовања и разменом релевантних чињеница између земаља чланица. У оквиру Еуропола, посебна пажња поклања се аналитичкој делатности поменутих форми криминала како би се криминалистичка, стратегијска и оперативна делатност подигле на виши ниво. Периодично се обављају стратегијске анализе појединих форми криминала, процене степена угрожености и ризика, наводе предлози за предузимање оптималних мера превенције, репресије и измене прописа. Велика пажња поклања се изради моћног компјутерског информационог, аналитичког система и система индекса, што олакшава рад полиција земаља чланица. Еуропол се бави и питањем стандардизације техника у земљама чланицама и у ту сврху пружа експертске услуге, обуку кадрова и помоћ при техничком опремању. Еуропол одржава тесну сарадњу и са земљама које нису чланице Европске Уније како би се повећала ефикасност у сузбијању разних форми организованог криминалитета.⁷³

Основни циљ Еуропола је унапређење рада и ефикасности националних служби кривичног гоњења у борби проти свих облика организованог криминала и тероризма. Тежња Еуропола да допринесе активностима Европске Уније на унапређењу и развоју закона о организованом криминалу, посебно се исказује кроз рад на проналажењу и рабијању криминалних организација.

У најважније задатке Еуропола спадају: 1. Олакшавање размене информација у складу са националним првом државе чланице; 2. Обезбеђивање оперативне анализе која представља подршку операцијама које се спроводе у државама чланицама; 3. Прикупљање, састављање и аналитичка обрада информација о кривичним делима; 4. Одржавање и развој компјутерског информационог система; 5. Обезбеђење експертизе и техничке подршке истрагама криминалистичке полиције у државама чланицама.

⁷³Ibidem, стр 33-34.

Еуропол ће се ангажовати у случајевима када постоје конкретне индиције о постојању неке криминалне организације или структуре на подручју две или више држава чланица и када се намеће потреба да државе чланице, с обзиром на обимност случаја покрену заједничку акцију. Веома је важно нагласити да Еуропол нема извршна овлашћења, већ само представља сервис за подршку полицијским службеницима држава чланица Европске Уније. Када је реч о тзв. теренском раду, службеници Европола нису овашћени да врше истраге у земљама чланица нити да хапсе осумњичене. У пружању подршке, Еуропол са својим механизмима (разменом информација, обавештајним анализама, експертизама и обуком) може само допринети мерама које спроводе релевантни државни органи. Рад Европола је замишљен на основу мреже која укључује: централну јединицу у Хагу, националне јединице и контакт особу у свакој држави. Свака национална јединица упућује у Европску полицијску службу најмање једног официра за везу. Задатак националних јединица је да централи у Хагу шаљу све податке које сматрају релевантним, а који се тичу кривичних дела у њиховој надлежности. Ове националне јединице, такође израђују студије и анализе података за које сматрају да могу бити корисне. Што се тиче саме централе, њен задатак се не састоји само у прикупљању информација, већ је сарадња двосмерна. Наиме, на захтев националне јединице, централна јединица ће им доставити податке и анализе податка који их интересују. Еуропол има статус правног лица, што значи да у свим државама чланицама Еуропол има правну способност признату у најширем смислу правном лицу, у складу са националним законодавством. Еуропол, у складу са тим, може стицати и и отуђити непокретну и покретну имовину и водити спор.⁷⁴

§40. Међународна полицијска сарадња југоисточне Европе

У региону југоисточне Европе, у коме се налази и Република Србија, веома је важна међународна полицијска сарадња која је успостављена. Овом региону припадају и некадашње државе чланице СФРЈ, али и друге велике земље, као што су Албанија, Бугарска, Румунија, Молдавија. Регионална сарадња има различите облике и углавном се

⁷⁴Теранић Ј., Полицијска сарадња унутар Европске Уније као простора слободе, безбедности и правде, *Сузбијање криминала у оквиру међународне полицијске сарадње*, Зборник радова са научног скупа, Тара, 2011, стр 65.

односи на поједина безбедоносна питања, проблеме и ризике, као и различите области рада, полиције и правосуђа. Сваки регион има специфичности и потребно је имати у виду околности које су од значаја за боље међусобне односе држава и сарадњу.

Балкански регион и простор некадашње СФРЈ био је доста трауматизован у ранијем периоду услед ратних сукоба, како у даљој тако и у ближој прошлости. Главни разлог је чињеница да је регион Балкана важна раскрсница међународних путева између западне Европе и источног дела, па стога има изузетан географски значај у међународним релацијама. У последњој деценији 20-ог века на просторима некадашње СФРЈ избио је ратни сукоб који је довео до огромних људских жртава, избеглишта и велике материјалне штете. Последице сукоба осећају се до данас. Након завршетка рата започет је процес транзиције и друштвених промена у сада самосталним државама, чланицама бивше Југославије. У међувремену неке од њих су постале чланице Европске Уније и донекле завршиле процес транзиције и реформи, као нпр. Словенија и Хрватска. На просторима некадашње СФРЈ и југоисточне Европе дошло је до правог криминалног бума и развоја органзваног криминала и криминалних група, које су срушиле све баријере, међусобно се повезале и удружиле, ради стицања екстра профита. Транснационални криминал је добио сасвим нову димензију и запосео је просторе читавог региона. Најопаснији облик је свакако организовани криминал, затим тероризам и други изузетно тешки појавни облици криминала. Посебно су тешке последице развоја организованог криминала по обичне грађане, државе и регион и међународну заједницу у целини.

Организовани криминал је озбиљно запретио да сруши све постигнуте резултате земаља региона које су оствариле у транзицији, да уруши младе демократске институције и досадашња достигнућа у реформи друштва, политичког и економског система.

Стога је регионална сарадња императив опстанка држава југоисточне Европе, неопходна и нужна за даљи развој и опстанак као и напредак на овим просторима. Важан елемент свеукупних односа је међународна полицијска сарадња. Сарадња земаља југоисточне

Европе је конкретизвана и међународно-правно регулисана Конвенцијом о полицијској сарадњи у југоисточној Европи.⁷⁵

⁷⁵ Кекић Д, Стевановић О, Јаћимовски С, Конвенција о полицијској сарадњи у југоисточној Европи, *Сузбијање криминала у оквиру међународне полицијске сарадње*, Зборник радова, Београд, 2011, стр.360-363

Глава 8.

ПРЕВЕНЦИЈА КРИМИНАЛИТЕТА

§41. Спречавање и сузбијање криминалитета

Као делатност полиције у вези са криминалним понашањима и појавама, полицијски задаци обухватају свеукупну превентивну и репресивну активност полиције у борби са свим антисоцијалним понашањима и појавама које се сматрају кривичним делима.

Под превентивном активношћу полиције се подразумевају најпре општи и систематски надзор над збивањима у одређеном подручју – полицијски обиласци (позорнички надзор и патролна делатност), и друге активности, а посебно: надзор над производњом и прометом наоружања, експлозивних и опасних материја, надзор над социјално негативним појавама (просјачење, алкохолизам, наркоманија, проституција, коцкање..), надзор над отпуштеним кажњеницима, рецидивистима, беспосличарима, малолетним делинквентима и другим категоријама потенцијалних учинилаца кривичних дела, надзор одређених јавних места (места за јавне забаве, коцкарнице), и средстава (средства јавног саобраћаја, средства обезбеђења...).

У ширем и модерном смислу, превентивна улога полиције обухвата читав систем разнородних мера, програма и активности, које полиција спроводи у сарадњи са другим субјектима, а чије је заједничко обележје усмереност ка неутралисању свих околности и прилика за настанак и развој антисоцијалних појава и понашања. Оно што одликује превентивну активност је њено предузимање пре настанка кажњивих дела, тако да она има карактер претходне делатности ради спречавања настанка негативних понашања и појава(кажњивих дела).

Репресивна делатност је последична, накнадна активност, којом се делује ради отклањања последица учињеног кривичног дела, односно реагује у вези са насталим негативним понашањем или појавом. У репресивне активности спада откривање кривичних дела и

спровођење криминалистичких истрага, откривање и хватање учинилаца тих дела и њихово предавање судским органима.

Примарни разлог постојања полиције јесте заштита живота и имовине грађана, а секундарни или последични разлог – привођење починилаца кривичних дела правди, да би се грађани осећали сигурно, заштићено и без страха од могућег криминалног угрожавања њиховог живота и имовине. Када се злочин догоди нормално је да грађани очекују хватање и кажњавање преступника, али и да се такви догађаји више не понављају, тј. да те криминалне догађаје полиција успешно предупредује. Стални пораст криминалитета одвраћа полицију од њеног примарног циља – превенције криминалитета. Друштво и држава од полиције захтевају да истовремено буде ефикасна у спречавању криминалитета (превенцији) али и сузбијању криминалитета (репресији).⁷⁶

Полиција је увек била основни и неретко једини субјект у спречавању и сузбијању криминалитета. Сврха криминалистичке полиције јесте да у процесу рада на законит и професионалан начин, уз подржавање владавине права, предузима мере у области превенције криминала и мере на спречавању и откривању кривичних дела и учинилаца у циљу повећавања ефикасности и обезбеђивања потребног степена осећања сигурности грађана и других субјеката.⁷⁷

§42.Криминалистичко прогнозирање

Криминалистичко прогнозирање је изузетно важно за руководећу делатност Министарства унутрашњих послова. Његова веродостојност зависи од тога колико се оно реално заснива на познавању тенденција и закономерности развоја кривичне делатности, карактера и суштине, као и понављања разних међусобно повезаних фактора који утичу на кривичну делатност. Криминолошка прогноза представља креативни процес спознаје будућности.

⁷⁶Милосављевић Б., *Наука о полицији*, Београд, 1997. стр. 159-160.

⁷⁷Вуковић С., *Превенција криминала*, Београд, 2014. стр. 184.

Прогнозирање организационог руковођења у органима МУП-а фокусира се на утврђивање оптималних циљева и задатака, који у будућности могу да настану у вези са економским, научно-техничким, демографским и криминогеним факторима. Прогнозирање организационог руковођења повезано је са криминолошким и са планирањем делатности органа МУП-а.

Прогноза развоја система руковођења у органима МУП-а и прогнозирање ситуација у интересу доношења оптималних руководећих мера је веома важан саставни део процеса прогнозирања организованог и планског руковођења.

Прогнозирање ситуације са циљем да се донесу оптималне одлуке је неизбежно. Тим пре што настанак проблематичних и стресних ситуација чини полазну основу при доношењу одлука о руковођењу на свим нивоима. Намеће се потреба за компилацијом разних варијанти донетих одлука из којих се по методи вишеструког избора бира она која је најповољнија за конкретну ситуацију. Имајући у виду да се такве одлуке доносе, по правилу, у временском дефициту, не сме се заборавити на прогнозиране резултате који се очекују после примене конкретне прогностичке варијанте.⁷⁸

§ 43. Превентивна активност полиције

Превентивна улога полиције у сузбијању криминалитета предузима се пре појаве друштвено опасних и кажњивих дела, са циљем спречавања њиховог настанка. Превентивна улога полиције обухвата бројне и разноврсне мере, активности и програме, које полиција предузима и спроводи самостално и у сарадњи са другим субјектима (државним органима, друштеним организацијама, удружењима, институцијама, појединцима...), а чије је заједничко обележје и крајњи циљ усмереност ка неутралности свих услова, околности и прилика које погодују настанку и развоју криминалног понашања.

⁷⁸Крстић О., *Прогностика криминалитета*, Полицијска академија, Београд, 2003. стр.194-195.

Посебан вид превентивног деловања полиције јесте изграђивање позитивних односа између грађана и полиције са циљем стварања међусобног поверења, сарадње и протока безбедоносних информација. Изграђивање позитивних информација може се постићи путем концепције и праксе полиције у заједници, појачаног надзора, одржавањем редовних састанака са грађанима, отварањем саветовалишта, путем медија, отварањем едукативних курсева и семинара.

Најчешће превентивне активности полиције које се данас код нас спроводе јесу позорничка и патролна делатност које представљају општи и систематски надзор над збивањима на одређеном подручју. Друге превентивне мере у полицијској пракси могу бити: надзор над потенцијалним делинквентима, рецидивистима, беспосличарима и свим другим потенцијалним извршиоцима кривичних дела, а нарочито над малолетним делинквентима, надзор над социјално негативним појавама као што су проституција, скитња, просјачење, коцкање.. Упозорење, едуковање и заштита могућих жртава, надзор над одређеним јавим местима која су погодна за извршење кривичних дела, надзор над производњом, прометом и стављањем у промет наоружања, експлозивних направа, запаљивих и других опасних материја, обезбеђење објеката и личности од виталног значаја.

Превентивни рад полиције има посебан значај код латентног, скривеног криминалитета, код корупције, прања новца, трговине људима, отмице... Овде репресивне мере не могу да дају значајнији успех, јер су појавни облици код ових дела скривени или извршиоци остају непознати. Овде треба сузбити узроке и услове појава ових врста криминалитета, а то је задатак превенције.

Полиција може деловати превентивно пружањем савета грађанима како да се заштите од појединих кривичних дела. Потенцијалним жртвама полиција може дати савете да промене начин понашања, да предузму одређене мере физичке и техничке заштите, а може им и помоћи у примени тих додатних мера заштите. Мере које ће полиција предлагати грађанима зависе од природе кривичних дела које се желе спречити. Треба имати у виду да нису сви грађани подједнако угрожени кривичним делима, односно да су поједине

категорије грађана обично угрженије одређеном врстом кривичног дела него остали грађани. Када су у питању малолетна лица и млађе пунолетне особе треба имати у виду да су они више угрожени кривичним делима са елементима насиља него остали грађани. У том смислу њих треба саветовати како да избегну ситуације у којима могу постати жртве разбојништва или силовања. Лица која станују на подручју где су учестале тешке крађе треба саветовати како и на који начин да избегну виктимизацију тим кривичним делима, старије особе треба саветовати како да избегну ситуације у којима могу постати жртве преваре. Ученици и студенти могу постати жртве трговине људима и кријумчарења миграната, нарочито приликом реализације екскурзија, у оквиру реализације програма размена ученика или стручних пракси и усавршавања, или у оквиру туристичких путовања.⁷⁹

§44. Репресивне активности полиције

Репресивна активност полиције представља постделиктно поступање полиције. То је накнадна, последична делатност, која представља реакцију полиције у вези са насталим кажњивим делом. Циљ репресивне делатности је откривање учинилаца, али последице и даље опстају. Репресивно деловање полиције подразумева откривање кривичног дела, прикупљање доказа и расветљавање кривичног дела, проналажење, хватање и предавање учинилаца кривичног дела надлежним органима.

Посебну пажњу заслужују радње и њихова доказна вредност, које полиција може да предузме у преткривичном и претходном кривичном поступку, јер управо од резултата ових радњи зависи успех у откривању кривичних дела и њихових учинилаца, као и ефикасност кривичних поступка уопште.

Полиција у преткривичном и претходном кривичном поступку може предузети многобројне радње, различите доказне вредности, по сопственој иницијативи или на захтев, односно по одобрењу државног тужиоца или истражног судије.

⁷⁹Вуковић С., наведено дело, стр. 184.

Најзначајнија делатност органа унутрашњих послова на пољу борбе против криминалитета је везана за преткривични поступак, јер је њихова основна функција и основни задатак откривање кривичних дела и њихових учинилаца. У циљу што доследније практичне реализације овог задатка они су у могућности да предузму бројне радње, како потражне тако и одређене истражне радње. Неке од ових радњи они предузимају самоиницијативно, а неке по захтеву или одобрењу државног тужиоца или истражног судије, и њихова процесна вредност је различита. Било да се радње предузимају самоиницијативно или на захтев државног тужиоца или истражног судије задатак руководиоца у криминалистичкој полицији је да оперативне раднике усмери, контролише, подстиче, у циљу да се оне ефикасно и законито спроведу.⁸⁰

Ма колико добро организовано друштво не може се супротставити успешно криминалу уколико је та значајна функција поверена искључиво органима за то задуженим и специјализованим. У настојању да се што успешније супротстављамо криминалитету било је покушаја да се поред полицијских органа и органа правосуђа на томе ангажују и други заинтересовани субјекти, што је резултирало само делимичним успехом. Посматрано у светским размерама, јачи продор у том правцу није учињен због тога што је јединство акције државних органа и грађана обично нарушавано различитим класним интересима. Превентивне акције полиције имале су успеха само у оним областима где је постојао заједнички интерес између грађана и свих других државних органа и то на ширем друштвеном плану.

У демократским друштвима као и оним који их тек изграђују не постоје објективни разлози за несклад између интереса који се налазе у основи деловања државних органа и интереса грађана, односно општедруштвених интереса. Заједничка заинтересованост државних органа и грађана да се супротстављају криминалиту одређује место, положај, задатке и њихову координацију у сузбијању и спречавању криминалитета. Развијање и приближавање тих интереса зависи од степена развоја демократских односа. Органи унутрашњих послова као и остале специјализоване службе имају обавезу да се прилагођавају демократским променама у друштву, у складу са уставним и законским

⁸⁰Ристић С., *Полицијски менаџмент у сузбијању криминалитета*, Београд, 2006. стр.31-34.

обавезама на унутрашњем плану, као и међународним активностима чиме би испунили и своју криминалистичко-полицијску улогу.

Несумњиво је да ће се део задатака и овлашћења које имају органи унутрашњих послова пренети са државе и надлежне органе на грађане и њихове асоцијације, чиме практично настаје процес трансформације власти у оном њеном делом који се сматра отуђеним. Међутим, у једном значајном делу органи унутрашњих послова представљају неопходне, односно често и искључиве субјекте супростављања криминалитеу на репресивној основи. То се односи на предузимање конкретних активности органа унутрашњих послова преко појединих мера и радњи у односу на одређена подручја деловања као што су одржавања јавног реда и мира, спречавање и сузбијање појединих кривичних дела општег криминалитета, па и социјално-патолошких појава које имају криминогени значај, имовинског криминалитета као и ангажовање на другим пословима спречавања и сузбијања криминалитета у којима је сарадња могућа.

Тај процес треба да се одвија уз строго поштовање уставности и законитости у раду тих органа при чему у нашем друштву законитост значи спречавање настајања било којих опструктивних или политичких снага које покушавају да нелегалним начинима оспоре или онемогуће легитимно поступање државних органа у њиховој сарадњи са јавношћу која се одвија у оквиру демократских односа. Органи унутрашњих послова и остали државни органи делују на истим основама на којима се развија систем демократизације друштва. Такву претпоставку изражава и обезбеђује наш уставни и законски систем као и међународна позиција земље, што представља нормативни и фактички оквир у коме се одвија демократизација друштва.⁸¹

⁸¹Кривокапић В., *Превенција криминалитета*, Полицијска академија, Београд, 2002. стр. 183-186.

ЗАКЉУЧАК

Под организацијом подразумевамо међусобно повезивање људи чија су права и обавезе уређени, а активности плански усмерене ка извршењу задатака и остварењу циљева због којих је организација установљена.

Циљеви организације оперативно–криминалистичке делатности су да се она увек предузима: на правом месту, у право време, адекватним средствима, уз максималну корисност и ефикасност.

Структурни оквир организације је средство за постизање сврхе због којег је криминалистичка полиција организована и основана. То је скелет којим су дефинисане улоге сваког њеног елемента, међусобна повезаност свих елемената, и начин њиховог функционисања у циљу остваривања циљева организације.⁸²

Сви службеници криминалистичке полиције поред јасно дефинисане функције морају имати и свест о свом конкретном месту у организацији, тако да могу бити у могућности да тачно виде где се уклапају у образац организације, коме су одговорни, коме је њихов претпостављени одговоран.

Када је у питању распон контроле запослени могу бити под директном контролом једног непосредно претпостављеног. А када говоримо о одговорностима и овашћењима, успех у реализацији сваког задатка зависи од тога да ли је његов извршилац поред одговорности имао и сва неопходна овлашћења за реализацију.

Свака професија има своје интерна обележја, правила и стандарде, то су првенствено специјалистичка знања, правила интерног поступања, организација и етички кодекс. Посебно важни елементи и компоненте за ефикасност реализације послова

⁸²Ђурђевић З., Методе анализе функционалности модела организације криминалистичке полиције, *Структура и функционисање полицијске организације*, Криминалистичко полицијска академија, Београд, 2013. стр.205-208.

криминалистичке полиције јесу имплементација и поштовање стандарда којима су дефинисани ниво и врста знања потребна за обављање полицијских послова и поштовање етичких принципа карактеристичних за криминалистичку професију⁸³

У послу криминалистичких полицајаца важни су брзина, квалитетно сагледавање ситуације, добре информације и искуство. Припадници криминалистичке полиције морају бити рационални, практични, храбри, искусни, неемоционални, да поседују способност самоконтроле. Такође, морају располагати енергијом, издржљивошћу и стрпљењем.⁸⁴

Суштину сваке организације чини човек, па тако и у Управи криминалистичке полиције, где криминалиста, полицијски службеник, поштује етичке принципе полиције, применом научних метода, у складу са законом и стандардима полицијске професије, прикупља информације од оперативног и доказног значаја о кривичном делу и његовом учиниоцу. Да би полицијска организација била ефикасна руководиоци на свим нивоима морају бити ефикасни и вешти у планирању, организовању, координацији, извештавању и процени количине материјалних средстава која су неопходна за реализацију конкретног задатка. Исто тако важне су и вештине способности за комуникацију, мотивацију и управљање. Основне вештине управљања укључују техничке, административне, концептуалне и вештине за рад са људима.

Техничке вештине подразумевају познавање потребних процедура неопходних за успешан полицијски посао: испитивање, интервјуисање, истраживање, лишавање слободе и прикупљање доказа. Административне вештине подразумевају организацију, делегирање, поделу послова и директан рад са другима.

Концептуалне вештине укључују способност за решавање проблема, план и могућност сагледавања како се сваки његов елемент уклапа у целину, и анализу и синтезу података.

⁸³Ibidem.стр208-218

⁸⁴Modly D, Дураковић А, Нека размишљања о образовању и обуци службеника криминалистичке полиције, *Кривично законодавство између праксе и прописа и усклађивање са европским стандардима*, међународно-научна стручна конференција, Милићи, 2017. стр 199-205.

Вештина рада са људима подразумева јасну комуникацију, мотивацију, инспирацију, контролу и дисциплину.

Полицијска професија је високо захтевна, хумана професија. Полицијски службеник је свакодневно изложен ризику, стресу и потреби да у тим условима контролише сопствено понашање и поштује права других. Полицијски службеник мора бити свестан високих захтева, који стоје пред њим, и то како захтева саме професије (етичност, преданост, висока стручност), тако и захтева које је друштво дефинисало према полицијској професији (максимална безбедност и ефикасност, и поштовање права других). Свест о потреби за очувањем и подизањем угледа полиције и изградњи поверења од стране друштва мора бити стално присутна. Полицијски рад је стално под лупом, а последице се тешко отклањају.

Професионални интегритет, правичност и независност требају бити особине сваког припадника криминалистичке полиције. Они се морају залагати за објективност, стручност и професионализам у свом раду. Предузете радње морају бити криминалистички осмишљене и правно утемељене.

Успех криминалисте у великој мери је детерминисан постојањем свести о општим и посебним захтевима који су пред њега постављени. Када је реч о општим захтевима, ту се пре свега треба имати у виду: свест о професионалним захтевима и професионалним обавезама, захтевима које друштво поставља пред полицију и место и улога полиције у друштву. Посебни захтеви се манифестују у постојању свести о стручном потенцијалу за решавање конкретних задатака, о потреби критичке анализе сопствених поступака и нужности сталног усавршавања. Приликом обављања конкретних задатака и доношења одлука сваки криминалиста мора имати у виду потребе полицијске професије и сопствене жеље и способности.⁸⁵

Рад полиције, која је највидљивији симбол државне власти, један је од индикатора за извођење закључка о степену демократије једног друштва. Посебни захтев које друштво ставља пред полицију и специфичност полицијске професије обавезно траже висок степен

⁸⁵Ђурђевић З., наведено дело, стр.205-210.

посвећености и ефикасности полицијских службеника. Да би се наведени циљ постигао неопходно је радити на развоју стручних потенцијала полицијских службеника и изградњи система за његово објективно вредновање. Успех полиције у заштити основних права и слобода важан је индикатор за извођење закључка о степену демократизације једног друштва. Посебно место у друштву и специфичност полицијске професије захтева ефикасан механизам управљања људским ресурсима заснован на објективним, професионалним стандардима.

Полицијски службеници су дужни да поштују норме и стандарде полицијске професије, како док су на дужности, тако и док нису, и то од дана заснивања радног односа, до одласка у пензију.⁸⁶

⁸⁶Ђурђевић З., Свотић С., Управљање људским ресурсима у полицији с посебним освртом на организационе јединице криминалистичке полиције, *Структура и функционисање полицијске организације: традиција, стање и перспективе*, тематски зборник радова 3, Криминалистичко-полицијска академија, Београд, 2014. стр. 87-88.

Литература:

- 1) Бикаревић Д., Дискрециона оцена полиције кроз призму употребе средстава принуде, *Европске интеграције: правда, слобода и безбедност*, Научно – стручни скуп са међународним учешћем, Тара, 24-26. Мај 2016. године, зборник радова, Београд, 2016.
- 2) Бркић Ж., Специјалистичка обука криминалистичке полиције у Србији са освртом на системе неких других земаља, *Страни правни живот*, Институт за упоредно право, Београд, 2016.
- 3) Вуковић С. *Превенција криминала*, Београд, 2014.
- 4) Гергинова Т, Strategy of police acting in eradication of contemporary forms of organized crime, *Сузбијање криминала у оквиру међународне полицијске сарадње*, Зборник радова са научно-стручног скупа са међународним учешћем, Тара, 2011.
- 5) Ђурђевић З, Свотић С, Управљање људским ресурсима у полицији с посебним освртом на организационе јединице криминалистичке полиције, *Структура и функционисање полицијске организације: традиција, стање и перспективе*, тематски зборник радова 3, Криминалистичко-полицијска академија, Београд, 2014.
- 6) Ђурђевић З, Методе анализе функционалности модела организације криминалистичке полиције, *Структура и функционисање полицијске организације*, Криминалистичко полицијска академија, Београд, 2013.
- 7) Ђурђић В, *Крвично процесно право- посебни део*, Ниш, 2011.
- 8) Кекић Д, Стевановић О, Јаћимовски С, Конвенција о полицијској сарадњи у југоисточној Европи, *Сузбијање криминала у оквиру међународне полицијске сарадње*, Зборник радова, Београд, 2011.
- 9) Костић И. *Криминалистичка психологија*, Виша школа унутрашњих послова, Београд, 2000.
- 10) Кривокапић В, *Превенција криминалитета*, Полицијска академија, Београд, 2002.
- 11) Крстић О. *Прогностика криминалитета*, Полицијска академија, Београд, 2003.

- 12) Лукнар И. Organizational behavior in police, *Међународни научни скуп, „Дани Арчибалда Рајса“*, тематски зборник радова, Београд, 2017.
- 13) Милидраговић Д, *Криминалистичка делатност полиције и сарадња са органима правосуђа у преткривичном поступку*, магистарска теза, Београд, 2007.
- 14) Милорадовић Д, *Организација и делатност полиције опште надлежности у превенцији и репресији криминалитета*, докторска дисертација, Крагујевац, 2016.
- 15) Марковић М, Матијевић М, Примена криминалистичке науке у пракси, *Право: теорија и пракса*, Савез удружења правника Војводине, Нови Сад, бр.5/6/2009.
- 16) Мијалковић С, *Национална безбедност*, Београд, 2018.
- 17) Матејић, М. Марковић, М. *Крминалистика*, Нови Сад, 2013.
- 18) Милорадовић Д. Милић Н. Бановић Б. Motivators in the work of police officers, *Међународни научни скуп, „Дани Арчибалда Рајса“*, тематски зборник радова, Београд, 2017.
- 19) Милосављевић Б, *Наука о полицији*, Београд, 1997.
- 20) Modly D, Дураковић А, Нека размишљања о образовању и обуци службеника криминалистичке полиције, *Кривично законодавство између праксе и прописа и усклађивање са европским стандардима*, међународно-научна стручна конференција, Милићи, 2017.
- 21) Никач Ж, Симић Б, Аритонович Н, Међународна полицијска сарадња земаља Југоисточне Европе, Научни скуп са међународним учешћем, *Право и друштвена стварност*, Косовска Митровица, 2014.
- 22) Петровић М, Прица М, *Посебно управно право са међународним управним правом*, Ниш, 2014.
- 23) Ристић С, *Полицијски менаџмент у сузбијању криминалитета*, Београд, 2006.
- 24) Симоновић Б, Истраживање ставова припадника криминалистичке полиције Муп-а Републике Србије о стратешком приступу сузбијања криминала, *Безбедност*, Часопис Министарства унутрашњих послова Републике Србије, Београд, 1/2011.
- 25) Shepitko Valery, Criminalistics strategy and trend in criminlaistics, *Међународни научни скуп, „Дани Арчибалда Рајса“*, тематски зборник радова, Београд, 2017.

- 26) Ђеранић Ј., Полицијска сарадња унутар Европске Уније као простора слободе, безбедности и правде, *Сузбијање криминала у оквиру међународне полицијске сарадње*, Зборник радова са научног скупа, Тара, 2011.
- 27) *Полицијско-обавештајни модел*, приручник, Министарство унутрашњих послова, Београд, 2016.

Формални правни извори:

- 28) Закон о полицији, „Сл. гласник РС”, бр. 6/2016, 42/2018 и 87/2018
- 29) Закон о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, тероризма и корупције, Републике Србије, („Сл. гласник РС”, бр. 94/2016 и 87/2018 – др.закон)
- 30) Закон о полицији Републике Хрватске, НН 34/11, 130/12, 89/14, 151/14, 33/15, 121/16, 66/19, на снази од 18.07.2019.године
- 31) Закон о полицијским пословима и овластима Републике Хрватске, НН 76/09, 92/14, 70/19, на снази од 01. 08.2019. године
- 32) Закон о унутрашњим пословима Црне Горе „Сл. лист ЦГ”, бр. 44/2012, 36/2013, 1/2015 и 87/2018
- 33) Закон о полицији и унутрашњим пословима Републике Српске, („Сл.гласник РС”, бр. 57/2016, 110/2016, 58/2019)
- 34) Закон о полицији Републике Словеније, Uradni list RS, št. 107/2006 z dne 17.10.2006

Интернет извори:

- 1) [www.mup.gov.rs > wps > portal > ojdpp > uprava kriminalisticke policije](http://www.mup.gov.rs/wps/portal/ojdpp/uprava_kriminalisticke_policije), преузето дана 15.08.2019.године
- 2) [www.mup.gov.rs > wps > portal > direkcija-policije > uprave](http://www.mup.gov.rs/wps/portal/direkcija-policije/uprave), преузето дана, 15.08.2019.године
- 3) [www.mup.gov.rs > wps > portal > ojdpp > uprava kriminalisticke policije](http://www.mup.gov.rs/wps/portal/ojdpp/uprava_kriminalisticke_policije), преузето 10.08.2019.године
- 4) [www.mup.gov.rs > wps > portal > ojdpp > uprava kriminalisticke policije](http://www.mup.gov.rs/wps/portal/ojdpp/uprava_kriminalisticke_policije), преузето 10.08.2019.године
- 5) <http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije/ojdpp/uprava+kriminalisticke+policije/sbpok>, преузето дана 10.08.2019. год
- 6) <http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije/ojdpp/uprava+kriminalisticke+policije/szsk>, преузето дана 10.08.2019. године
- 7) <http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcijapolicije/ojdpp/uprava+kriminalisticke+policije/szorz>, преузето дана 10.08.2019.године
- 8) <http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije/ojdpp/uprava+kriminalisticke+policije/ssim>, преузето дана 10.08.2019.године
- 9) <http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije/ojdpp/uprava+kriminalisticke+policije/szkop+i+pi>, преузето дана 10.08.2019.године
- 10) <http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcijapolicije/ojdpp/uprava+kriminalisticke+policije/szorz>, преузето дана 10.08.2019.године
- 11) <http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije/ojdpp/uprava+kriminalisticke+policije/ssim>, преузето дана 10.08.2019.године
- 12) <http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije/ojdpp/uprava+kriminalisticke+policije/szka>, преузето дана 10.08.2019.године

- 13) <http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije/ojdpp/uprava+kriminalisticke+policije/szbpte>, , преузето дана 10.08.2019.године
- 14) <http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije/ojdpp/uprava+kriminalisticke+policije/szpniskn>, преузето дана 10.08.2019.године
- 15) <http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije/ojdpp/uprava+kriminalisticke+policije/ozod>, преузето дана 10.08.2019.године
- 16) <http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije/ojdpp/uprava+kriminalisticke+policije/ozuppk>, преузето дана 10.08.2019.године
- 17) http://arhiva.mup.gov.rs/cms_lat/UKP.nsf/nkct.h?OpenPage, преузето дана 10.08.2019.године
- 18) <http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije/ojdpp/uprava+kriminalisticke+policije/nacionalni+centar+za+kriminalisticku+forenziku>, преузето дана 10.08.2019.године
- 19) <https://policija.gov.hr/uprava-kriminalisticke-policije/415>, преузето дана 26.08.2019.године
- 20) https://mup.gov.hr/UserDocsImages/minstarstvo/USTROJ_MUP_RH/PNUSKOK.pdf, преузето дана 26.08.2019.године
- 21) https://mup.gov.hr/UserDocsImages/minstarstvo/USTROJ_MUP_RH/Sektor_opceg_kriminaliteta_i%20medunarodne.pdf, преузето дана 26.08.2019.године
- 22) https://mup.gov.hr/UserDocsImages/minstarstvo/USTROJ_MUP_RH/Krim_obavjestajni_sektor.pdf, преузето дана 26.08.2019.године
- 23) https://mup.gov.hr/UserDocsImages/minstarstvo/USTROJ_MUP_RH/Ustroj%20krim%20policije/Slu%C5%BEba%20za%20za%C5%A1titu%20svjedoka.pdf, преузето дана 26.08.2019.године
- 24) http://www.mup.gov.me/upravapolicije/naslovna/Nadleznost_i_organizacija, преузето дана 26.08.2019.године
- 25) http://www.mup.gov.me/upravapolicije/naslovna/Sektori/Sektor_kriminalisticke_policije/, преузето дана 26.08.2019.године

26)http://www.mup.gov.me/upravapolicije/naslovna/Sektor/Sektor_kriminalisticke_policije/Odsjek_za_suzbijanje_opsteg_kriminaliteta/, преузето дана 26.08.2019.године

27)http://www.mup.gov.me/upravapolicije/naslovna/Sektor/Sektor_kriminalisticke_policije/Odsjek_za_suzbijanje_privrednog_kriminaliteta/, преузето дана 26.08.2019.године

28)http://www.mup.gov.me/upravapolicije/naslovna/Sektor/Sektor_kriminalisticke_policije/Odsjek_za_sprecavanje_i_suzbijanje_zloupotreba_dro/, преузето дана 26.08.2019.године

29)http://www.mup.gov.me/upravapolicije/naslovna/Sektor/Sektor_kriminalisticke_policije/Odsjek_za_suzbijanje_krivicnih_djela_krijumcarenja/, преузето дана 26.08.2019.године

30)http://www.mup.gov.me/upravapolicije/naslovna/Sektor/Sektor_kriminalisticke_policije/Odsjek_za_specijalne_istragne_metode/, преузето дана 26.08.2019.године

31)http://www.mup.gov.me/upravapolicije/naslovna/Sektor/Sektor_kriminalisticke_policije/Odsjek_za_kriminalisticko_obavjestajne_poslove/, преузето дана 26.08.2019.године

32)http://www.mup.gov.me/upravapolicije/naslovna/Sektor/Sektor_kriminalisticke_policije/Odsjek_za_medjunarodnu_operativnu_policijsku_sarad/, преузето дана 26.08.2019.године

33)http://www.mup.gov.me/upravapolicije/naslovna/Sektor/Sektor_za_borbu_protiv_organizovanog_kriminala_i_k/, преузето дана 26.08.2019.године

34)http://www.mup.gov.me/upravapolicije/naslovna/Sektor/Sektor_za_borbu_protiv_organizovanog_kriminala_i_k/Specijalno_policijsko_odjeljenje/, преузето дана 26.08.2019.године

35)http://www.mup.gov.me/upravapolicije/naslovna/Sektor/Sektor_za_borbu_protiv_organizovanog_kriminala_i_k/Odsjek_za_suzbijanje_teskikh_krivicnih_djela/, преузето дана 26.08.2019.године

36)http://www.mup.gov.me/upravapolicije/naslovna/Sektor/Sektor_za_borbu_protiv_organizovanog_kriminala_i_k/Odsjek_za_borbu_protiv_krijumcarenja_droga/, преузето дана 26.08.2019.године

37)http://www.mup.gov.me/upravapolicije/naslovna/Sektor/Sektor_za_borbu_protiv_organizovanog_kriminala_i_k/Odsjek_za_zastitu_svjedoka/, преузето дана 26.08.2019.године

38) http://www.mup.gov.me/upravapolicije/naslovna/Sektori/Sektor_za_borbu_protiv_organizovanih_kriminala_i_k/Odsjek_za_osebnu_operativnu_podrsku/, преузето дана 26.08.2019.године

39) <https://www.policija.si/o-slovenski-policiji/naloge-pooblastila-in-poslanstvo>, преузето дана 26.08.2019.године

40) <https://www.policija.si/o-slovenski-policiji/organiziranost>, преузето дана 26.08.2019.године

41) <https://www.policija.si/o-slovenski-policiji/organiziranost/generalna-policijska-uprava/uprava-kriminalisticne-policije>, преузето дана 26.08.2019.године

42) www.mup.gov.rs › wps › portal › ojdpp › Specijalna antiteroristička jedinica, преузето дана 15.08.2019.године.

43) http://mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije/ojdpp/Zandarmerija!/ut/p/z1/04_Sj9CPykssy0xPLMnMz0vMAfIjo8zi_S19zQzdDYy83X3MjAwczbXN3X3dTYwNTA30vfSj8CsAmmBU5Ovsm64fVZBYkqGbmZeWrx8RIZiXkliUm1qUmZWox5AdFQkAMyZJCg!!/ преузето дана 15.08.2019.године.

Сажетак и кључне речи

Криминалистичка полиција обавља један изузетно тежак и захтеван посао. Припадници криминалистичке полиције пролазе кроз свакодневне тешке и захтевне ситуације које проузрокују стрес, и утичу на њихово психичко и физичко здравље. Због тога неопходно је да запослени у овој полицијској организацији буду изузетно обучени и спремни на турбулентност коју носи свакодневна неизвесност у току рада и сусрета са увек различитим ситуацијама и догађајима у увек различитим околностима. Због тога, да би се то постигло и реализовало потребно је да се службеницима криминалистичке полиције омогући усавршавање на различитим нивоима, почевши од основног, па све до специјализованог које се стиче и теорисјком и практичном обуком. Ово је неопходно како би свакодневно могли да решавају разнолике задатке и задате циљеве.

Њихово занимање је веома одговорно, јер грађани од службеника очекују да они безусловно обезбеде мир и сигурност, као и спокојство њих самих и њихове имовине, а такође од њих се очекује да буду симбол заштите државе и државног уређења. Како би све то успели да постигну неопходно је да своју улогу реализују применом императивних норми, и стриктним поштовањем законских и уставних прописа и начела. Такав задатак представља велико искушење и понекад тешко остварљив принцип, јер свакодневне ситуације са којима се сусрећу припадници криминалистичке полиције не дозвољавају предуго размишљање и процењивање да ли ће конкретни поступак на неки начин прекорачити стриктну норму, јер се са друге стране захтева да реагују и да доносу одлуке у много брзом временском интервалу, што изискује способност за брзу процену како поступити у датом случају, а уједно одржати равнотежу и баланс између поштовања императивних правних норми и конкретне ситуације .

Управа криминалистичке полиције у Републици Србији функционише у склопу Дирекције полиције, у оквиру Министарста унутрашњих послова. Њихов задатак обухвата послове који се односе на криминалне активности и представља веома сложен изазов. Посао припадника криминалистичке полиције обухвата све сложене и тешке облике криминала, организовани криминал, тероризам, тешка кривична дела, крвне и сексуалне деликте, кривична дела насиља у породици, кривична дела привредног криминала, сајбер криминал, али такође овде спадају и послови оперативне анализе, прикупљање података о токовима и

трендовима напредовања криминала и криминалних активности. Такође у делокруг послова Управе криминалистичке полиције Републике Србије спада и унапређење послова превенције криминалитета, како би се омогућио успешан и ефикасан рад у условима примене савремених техника и технологија.

У оквиру Управе криминалистичке полиције налази се и Национално-криминалистичко технички центар, који у свом делокругу рада врши форензичка вештачења и обезбеђује материјалне доказе за потребе кривично-процесног система Републике Србије. Национални центар за криминалистичку форензику поступа по захтевима и наредбама органа који воде поступак – организационих јединица Дирекције полиције МУП-а Републике Србије, тужилаштва и судова на свим нивоима, као и захтевима других надлежних државних органа.

Криминалистичка полиција сарађује у свом послу са осталим организационим јединицама Дирекције полиције, а највише са Жандармеријом и Специјалним антитерористичким јединицама. Најчешће сарадња се одвија у акцијама које су повезане са организованим криминалом, тероризмом, или другим тежим облицима кривичних дела.

Како су стопе криминала у свету, а и код нас све веће, а облици криминала све развијенији повезанији и савременији, због тога је нужно да постоји међудржавна сарадња, која се одвија у виду сарадње између земаља индивидуално, али и преко међународних организација као што је међународна криминалистичка полиција Интерпол и европска међународна криминалистичка организација Еуропол.

Како би се смањио пораст криминала криминалистичка полиција свакодневно мора радити на унапређењу и осавремењавању технике и технологије којом се служи и коју користи и примењује у свакодневним полицијским акцијама, у решавању задатака и у реализовању циљева. Због тога је важно велику пажњу посветити превенцији криминалитета, али када до криминалних радњи ипак дође, што је нажалост, ипак неизбежно, веома је важно што више ублажити штетне последице учињеног дела и побринути се да починиоци буду откривени и ухваћени, а затим спроведени надлежним судским органима, што представља једну од најважнијих функција припадника криминалистичке полиције.

Кључне речи: криминалистичка полиција, криминал, превенција криминала

ORGANIZATION AND ACTIVITY OF CRIMINAL POLICE

Criminal police do an extremely difficult and demanding job. Criminal police officers go through daily difficult and demanding situations that cause stress and affect their mental and physical health. Therefore, it is imperative that staff members of this police organization be extremely trained and prepared for the turbulence that comes with the daily uncertainty of working and encountering always different situations and events in always different circumstances. Therefore, in order to achieve this and to realize it, it is necessary to enable criminal police officers to be trained at different levels, from basic to specialized, which can be obtained through theoretical and practical training. This is necessary so that they can handle a variety of tasks and set goals on a daily basis.

Their profession is highly responsible, as citizens expect officials to unconditionally provide peace and security, as well as serenity for themselves and their property, and they are also expected to be a symbol of the protection of the state and the state system. In order to achieve all this, it is necessary for them to fulfill their role by applying imperative norms, and strict adherence to legal and constitutional regulations and principles. Such a task is a great temptation and sometimes difficult to accomplish, because the day-to-day situations encountered by members of the criminal police do not allow them to think for too long and evaluate whether a particular procedure will somehow exceed the strict norm, as they are required to react and make decisions at a much faster time interval, which requires the ability to quickly evaluate how to proceed in a given case. At the same time maintain a balance and balance between compliance with imperative legal norms and the specific situation.

The Criminal Police Directorate of the Republic of Serbia operates within the Police Directorate, within the Ministry of the Interior. Their task involves dealing with criminal activities and is a very complex challenge. The business of criminal police officers includes all complex and serious forms of crime, organized crime, terrorism, serious crimes, blood and sexual offenses, domestic violence offenses, economic crime offenses, cybercrime, but also operational analysis tasks, collecting data on flows and trends of crime progression and criminal activity. The Criminal Police Directorate of the Republic of Serbia also extends the scope of its activities to improve crime prevention activities in order to enable successful and efficient work in the conditions of application of modern techniques and technologies.

Within the Criminal Police Directorate there is also the National Criminal Technical Center, which performs forensic expertise in its area of work and provides material evidence for the needs of the criminal-procedural system of the Republic of Serbia. The National Center for Criminal Forensics acts on the requests and orders of the bodies conducting the proceedings - organizational units of the Police Directorate of the Ministry of Internal Affairs of the Republic

of Serbia, prosecutor's offices and courts at all levels, as well as requests of other competent state bodies.

The criminal police cooperates with other organizational units of the Police Directorate, most notably with the Gendarmerie and Special Anti-Terrorism Units. Most often, cooperation takes place in actions related to organized crime, terrorism, or other serious forms of crime.

As crime rates in the world and in our country are increasing and forms of crime are becoming more integrated and modern, it is therefore necessary to have interstate cooperation, which takes place in the form of cooperation between countries individually, but also through international organizations such as Interpol , and the European international criminal organization Europol.

In order to reduce the increase in crime, criminal police must work on a daily basis to improve and modernize the techniques and technology they use and use and apply in everyday police action, in solving tasks and in achieving goals. Therefore, it is important to pay close attention to crime prevention, but when crime does occur, unfortunately, it is very important to mitigate the adverse effects of the act as much as possible and to ensure that the perpetrators are identified and apprehended and then carried out by the competent judicial authorities , which is one of the most important functions of members of the criminal police.

Key words: criminal police, crime, crime prevention

БИОГРАФИЈА

Катарина Тодоровић рођена је у Нишу 11.07.1988. године. Завршила је основну школу „Бранко Миљковић”, у Нишу, а након тога Административно – биротехничку школу, са одличним успехом. Основне академске студије започела је на Правном факултету Универзитета у Нишу, где је студирала до треће године, а четврту годину завршила је на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду. Дипломирала је са просечном оценом 8,71. Мастер академске студије права, на смеру унутрашњих послова уписала је школске 2018/2019. године. Испите на мастер студијама положила је са просечном оценом 9,83.

